

Onsdagen den 4 juni

Kl. 19.30

*Utnyttjande av
vattenkraften***§ 1 Utnyttjande av vattenkraften**

Föredrogs civilutskottets betänkande 1979/80:32 med anledning av motioner om utnyttjande av vattenkraften.

I detta betänkande behandlades motionerna

1979/80:1499 av Raul Blücher m. fl. (vpk), vari föreslagits

1. att riksdagen hos regeringen hemställde om en utredning om bevarandevärdena i de större vattendragen i södra Sverige,

2. att riksdagen uttalade att i avvaktan på begärd utredning om bevarandevärdena Strängforsen i Klarälven och Kymmenprojektet i Värmlands län t. v. borde undantas från uthyggnad, och

1979/80:2052 av Per Bergman m. fl. (s), vari föreslagits att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen inte borde ge tillstånd till vattenkraftsutbyggnad förrän riksdagen gjort en förnyad samlad prövning av riktlinjerna för utnyttjande av vattenkraften.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2052,

2. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1499.

Följande två reservationer hade avgivits av Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Maj-Lis Landberg, Magnus Persson och Per Olof Håkansson (alla s):

1. *beträffande uppskov med regeringens prövning*, vari reservanterna ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:2052 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

2. *beträffande Kymmens kraftverk*, vari reservanterna ansett – vid bifall till reservation 1 – att utskottets yttrande i viss del skulle ha av dem angiven lydelse.

PER BERGMAN (s):

Herr talman! Med tanke på den inte särskilt enorma publik detta ärende lockar hade vi kunnat välja en annan lokal, vi hade t. o. m. kunnat gå ut på gatan för att "göra upp", men nu måste vi följa de regler som gäller och disponera detta utrymme.

Onsdagen den
4 juni 1980

*Utnyttjande av
vattenkraften*

Det betänkande vi nu skall behandla baseras delvis på en motion väckt av socialdemokraterna i civilutskottet. Vi kräver i motionen ett moratorium för utbyggnaden av vattenkraften.

I början av 1981 väntar vi en proposition där man kommer att redovisa behov och önskemål beträffande utbyggnaden av vattenkraften. Som bekant är detta en mycket kontroversiell fråga. Det råder stor spänning mellan åsikterna om man skall bygga ut våra vattendrag eller bevara dem orörda. Frågan har därför varit föremål för mycken uppmärksamhet och underkastats rätt slitsamma diskussioner här i riksdagen.

De regler som nu gäller fastställdes 1977, och dispositionen av vattenkraftsutbyggnaden baserades då så sent som 1975 på fattade beslut om hur energibalansen skulle regleras och hur mycket el vi skulle ta ut ur vattenkraften. Sedan dess har som bekant mycket vatten runnit i älvar och forsar.

I januari i år, alltså för några månader sedan, motionerade vi om att man skulle vänta med utbyggnaden till tiden efter folkomröstningen. Efter folkomröstningen skulle det komma en proposition, där regeringen skulle redovisa den här biten såväl som andra avsnitt av energipolitiken. Den föreställningen hade man allmänt inom alla partier. Vår motion ledde till ett utskottsbetänkande som egentligen, i sak, var ett tillstyrkande. Men man skall inte begära för mycket av regeringspartierna – det kunde man inte förr heller, för länge sedan, när vi hade en annan regering – och vi fick ett besked om att regeringen inte tänkte ta ställning till någonting förrän tidigast efter folkomröstningen. Då skulle man lämna en utförlig redovisning av behoven och av vad man skulle företa sig.

Det var i hövliga, för att inte säga hovliga, vändningar utskottet uttalade att det inte förväntat sig några beslut av den då sittande regeringen. Utskottet framhöll också att en rätt utförlig redovisning av frågan strax skulle komma så att man skulle få ett bättre underlag. Det innebar inte att man förväntade sig att riksdagen skulle bli enig i de här frågorna, men man förväntade sig i varje fall att alla skulle kunna disponera ett gott underlagsmaterial.

Efter folkomröstningen kom det en proposition, men den innehöll inte ett enda ord om vattenkraften. Samtidigt återkallades den kvarliggande propositionen 1979/80:115 i de delar som inte hade behandlats.

I den proposition som annonserats till början av 1981 – uppgiften att den skall komma då har inhämtats av utskottskansliet, och det har väl också meddelats på annat sätt – kan vi räkna med att få en fullständig redovisning av den här frågan. Under tiden fram till dess, alltså under något mer än ett halvår, kan man förvänta sig att regeringen kommer att få ta ställning till utbyggnadsfrågor av kontroversiell karaktär. Det finns en förteckning i reciten till utskottsbetänkandet som redovisar vilka frågor som kan bli aktuella. Med tanke på hur känsliga och kontroversiella sådana här utbyggnadsfrågor är vore det värdefullt om vi kunde få ett bättre underlag för beslutet. Vi skulle ha glädje av en redovisning av hur mycket elkraft som behövs, hur mycket vi skulle kunna ta ut av vattenkraften och vad som behöver disponeras av de resurser som finns kvar. Det är väl inte så att vårt

behov av el är så stort och så brådskande att vi inte kan vänta det här halvåret. Det är därför ledsamt att utskottsmajoriteten nu inte kan dela den här ståndpunkten – det gjorde man i januari, även om uttryckssätten inte var exakt desamma – så att vi kunde vänta med detta ställningstagande tills i januari då vi har ett bättre underlag.

Därmed, herr talman, tycker jag att jag har sagt det som bör sägas i denna fråga. Det innebär att vi tar ett klart ställningstagande i fråga om behandlingen av Kymmen och andra frågor som varit uppe i detta sammanhang. Dessa frågor bör kunna vänta för att tas upp i ett större sammanhang.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2.

RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! Befolkningen i norra Klarälvsdalen i Värmland är hårt prövad efter flera års kamp för Strängsforsens bevarande. Avgörandet har uppskjutits gång på gång, och det finns en utbredd föreställning om att varje nytt uppskjutande är en manöver för att få opinionen att tröttna och de oppositionella att skingras. Jag påpekade detta redan i höstas när jag fick ett interpellationssvar av jordbruksministern. Det positiva i det svaret var att riksintressena kommer att tillmätas stor vikt vid den slutliga prövningen och att hänsyn skall tas till hur en utbyggnad skulle påverka naturen, fisket, befolkningens levnadsförhållanden och trevnaden för de närboende.

Det är tveksamt om det i dag är positivt eller ej att utskottet i betänkandet berättar att ansökan om tillstånd till utbyggnad av Strängsforsen vilar i avvaktan på ytterligare utredning och att beslut i ärendet kan beredas tidigast hösten 1981. Det frestar i varje fall sannolikt än en gång nordvärlänningarnas tålmod.

Herr talman! Argumenten för undantagande av Strängsforsen har framförts åtskilliga gånger här i kammaren. Den långa raden av remissinstanser som har avstyrkt utbyggnaden har räknats upp. I motion 1499 har vpk begärt en utredning om bevarandevärdena i de större vattendragen i södra Sverige. Vi har då också krävt att Strängsforsen och Kymmen skall undantas i avvaktan på en sådan utredning. I höstas sade utskottsmajoriteten att hänsyn skulle tas till allmänna planeringssynpunkter vid en prövning av Kymmenansökan och att det därför inte fanns skäl för ett uppskov i det fallet. Socialdemokraterna i utskottet reserverade sig, och vpk stödde givetvis reservationen. Det blev som vanligt en knapp seger för utskottets borgerliga majoritet i voteringen, även med stöd av de värmländska borgerliga ledamöterna. Nu har vi en likartad situation som i höstas, och något nytänkande inom majoritetsblocket är inte att vänta. Vi vidhåller dock våra krav i vpk-motionen, och vpk-gruppen kommer att rösta för de båda socialdemokratiska reservationerna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionen nr 1499.

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

*Utnyttjande av
vattenkraften*

Onsdagen den
4 juni 1980

*Utnyttjande av
vattenkraften*

KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Per Bergman har redovisat sina och medreservanternas skäl för sin ståndpunkt, nämligen att riksdagens ledamöter bör rösta på de socialdemokratiska reservationerna. Jag tyckte att han ändå lätt gled förbi beskrivningen av motionsförslagen och reservationsyrkandena. Han sade egentligen endast att om man väntar till dess att den nya propositionen kommer, så får man nya riktlinjer för hur vattenkraftsutbyggnaden i det här landet skall ske. Jag vill ändå försöka gå igenom vad motionärerna och reservanterna menat.

Jag konstaterar då att reservanterna kort och gott vill att regeringen skall upphöra att fullgöra sina skyldigheter när det gäller att tillämpa vattenlagen. Det är det frågan handlar om, även om det gäller en paus på ca ett år i hanteringen. Man kan fråga sig vad kammaren skulle säga om någon kom med förslaget att riksdagen skulle uttala att regeringen inte skulle tillämpa annan lagstiftning som kräver regeringens tillstånd, t. ex. att man under ett år säger att man inte skall ge något tillstånd till expropriation. Antagligen skulle en massa människor och en hel del kommuner säga att det är alldeles felaktigt och att det konstitutionellt är galet att göra på det sättet. Men om man från socialdemokratiskt håll vill ha ändringar på det lagreglerade området måste man föreslå lagändringar och inte söka påverka genom uttalanden.

Naturligtvis kan Per Bergman tycka att jag gör en ojust jämförelse. Han menar nog att det inte är fråga om att göra uttalanden utan att det är fråga om att ändra riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen, något som klart hör till riksdagens befogenheter. Det är egentligen en av de första frågorna som har väglett utskottsmajoriteten. Reservanterna säger att de vill införa riktlinjer för den fysiska riksplaneringen, som innebär att det, i de områden som berörs av åtta av de nio inneliggande ansökningarna om tillstånd, skall finnas hinder mot företagen från "allmänna planeringssynpunkter". Men samtidigt framhåller man att det inte går att bedöma sakfrågan förrän nästa år då den nya propositionen föreligger.

Min och utskottsmajoritetens första invändning är alltså att reservanterna rent sakligt inte ens försöker bedöma de allmänna planeringssynpunkter som regeringen har att ta hänsyn till enligt den vattenlag som gäller. Hur reservanterna än argumenterar måste de, eftersom man inte vill ändra vattenlagen, hålla sig inom lagstiftningens ramar.

Det är alltså det första och det enligt min mening helt avgörande motargumentet i principfrågan. Jag skall också något gå in på argumenten i reservationen från reservanternas egna utgångspunkter. Per Bergman uppehöll sig mest vid talet om att vi skall få en energipolitisk proposition nästa år och att det innebär helt nya utgångspunkter när det gäller att bedöma vattenkraftens roll. Det är egentligen rätt avslöjande, om man kopplar det till det grundläggande budskapet – nämligen att vi redan nu kan säga att vi behöver avsevärt mindre vattenkraft än vi hade räknat med. De klara ståndpunkter som socialdemokraterna tagit de senaste åren i vattenkraftsfrågan och deras uttalanden i dag innebär ju att man skulle lösa ut Sydkraft

när det gäller tillståndet att få bygga ut Sölvbacka och att man i stället bygger ut Kalixälven.

Den frågan kan vi naturligtvis diskutera, och vi har möjligheter att i vårt demokratiska system påverka den saken genom ändringar av riktlinjerna. Men vad jag reagerar mot är inte att vi har delade uppfattningar utan att reservanterna inte är helt uppriktiga när det gäller innehållet i det förslag som de lägger fram. Per Bergman försöker övertyga kammarens ledamöter om att vi nästa år har nya förutsättningar för vattenkraftens utbyggnad. Men om jag har tolkat det hela rätt är det egentligen så att man menar att vi, om vi bygger ut Kalixälven, kan avstå från en del andra utbyggnader.

När vi behandlade proposition 115 gjorde vi en ordentlig genomgång av hur ansvaret är fördelat mellan riksdagen och regeringen. Beträffande den socialdemokratiska motionen voterade vi, som Per Bergman sade, i kammaren om utformningen av riksdagens beslut. Ändå uttalade vi då att det inte kommer att fattas något beslut om utbyggnad förrän efter folkomröstningen i energifrågan.

I praktiken fungerar det så att produktionsintresset kan kräva ett större ingrepp än vad bevarandointresset kan medge. Riksdagen sätter gränser för produktionsintresset på två sätt – dels genom domstolarnas tillåtlighetsregler, dels genom riksplaneringens riktlinjer. Man kan säga att för varje fall drar riksdagen liksom regering och domstolar i praktiken upp dessa gränser. Mitt och utskottsmajoritetens resonemang innebär kort och gott att man när det gäller energibalansen får nöja sig med vad som kan tillåtas enligt de allmänna reglerna och inom de yttersta gränser som riksdagen sätter från bevarandesynpunkt. Sedan har ju regeringen möjligheter att något hyfsa till marginalerna.

Vpk uppprepar sina tidigare yrkanden. Utskottets ståndpunkt är densamma som vi har intagit tidigare. Vi menar att regeringen får bedöma om det behövs en utredning. Hur det än blir med detta finns det inte någon befogad anledning att lägga just Kymmen i malpåse i väntan på en sådan utredning. I så fall skulle man ju kunna lägga vilket som helst av de i betänkandet uppräknade projekten i den malpåsen. Utskottet har alltså avstyrkt vpk:s yrkande även den här gången.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

PER BERGMAN (s):

Herr talman! Det är överraskande att Kjell Mattsson klandrar mig för att glida över sakfrågan. Dagens sakfråga gick inte Kjell Mattsson in på. Han fastnade i formaliteter när han sade att vi vill förhindra regeringen att verka enligt de regler som gäller för dess arbete och enligt de beslut som har fattats.

Vad vi har sagt är att vi vill ha ett moratorium på ett halvår för att vi skall kunna få ett bättre sakunderlag. Situationen är ju i dag förändrad, och det underlag vi har är gammalt. Vi vill att de för dagen aktuella förutsättningarna skall gälla för beslutet. Jag kan inte fatta vad det skulle göra för skillnad om

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

*Utnyttjande av
vattenkraften*

man förlängde tiden då regeringen hindrades från att arbeta i de här frågorna – om jag nu skall ta fasta på Kjell Mattssons uttryckssätt här – till att omfatta ytterligare ett halvår efter den tid från januari till juli, under vilken regeringen enligt Kjell Mattsson frivilligt påtagit sig att avstå från att fatta beslut. Det kan ju i princip inte vara någon skillnad. Om regeringen ville göra det frivilligt tidigare, så borde den väl kunna åläggas att göra det ytterligare ett halvår med tanke på att vi ännu inte har fått den redovisning efter folkomröstningen som utlovades i början på året. Den redovisningen har alltså inte kommit, utan vi kan förvänta oss den senare.

Det är den enkla bakgrunden, och det är detta som är sakfrågan i dag. När vi har fått ett bättre underlag, då kan vi diskutera frågan om olika vattendrag. Här vill jag säga att det inte är så – och det vet Kjell Mattsson – att vi ville byta ut Sölvsbacka mot Kalixälven. I Sölvsbackafrågan gav vi uttryck för vår grundsyn: att bevara så mycket som möjligt av de små vattendrag som ligger nära befolkningen så att de kan utnyttja dem, och i stället bygga ut en större älv. Det var ett ställningstagande vi gjorde i den debatt som fördes då. Låt oss nu få ett nytt underlag, så får vi sedan föra debatten efter de aktuella behoven.

KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Per Bergman förstår säkert av mitt anförande att det inte är tidsperspektivet ett år som jag vänder mig emot. Jag försökte göra en genomgång av hur systemet är uppbyggt med de allmänna riktlinjer som riksdagen har fattat beslut om, och vi har med ledning av dessa riktlinjer slagit fast att det finns älvsträckor som inte kan byggas ut, älvsträckor som kan byggas ut enligt vattenlagsprövningen och sådana för vilka regeringen har det avgörande inflytandet.

Vad jag påstod var kort och gott att reservanterna inte har gjort någon bedömning av de allmänna planeringssynpunkter som regeringen skall ta hänsyn till. Reservanterna säger tvärtom att den bedömningen skall göras nästa år, och under mellantiden skall regeringen upphöra med den bedömning som nu gäller. Att utfärda ett generellt förbud för viss tid är inte någonting som kan kallas att följa riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen.

Per Bergman får naturligtvis gärna ha den åsikten att det var riktigt med ett stopp för tillstånden. Min invändning gällde inte åsikten som sådan, utan den gällde att man i så fall borde ha föreslagit en ändring av vattenlagen. Man glömmer så ofta bort i den här debatten att vattenlagen, om dess förutsättningar är uppfyllda, ger sökandena vissa rättigheter när det gäller att få tillstånd.

Min andra invändning var att den omprövning som reservanterna vill ha egentligen är knuten till en ny energiproposition. Reservanterna vill alltså ha en annan prioritering av vad som skall skyddas. Det bekräftade Per Bergman i sitt inlägg när han med anledning av att jag hade nämnt Sölvsbacka sade att socialdemokraternas ställningstagande då var ett utslag av att man ville skydda en del av de mindre vattenfallen. Samtidigt är det ju så att

socialdemokraterna i olika sammanhang gång på gång har föreslagit att Kalixälven skall byggas ut. Det är den inställning man principiellt har från socialdemokratiskt håll, nämligen att man för att klara av att upprätthålla energibalansen skall satsa på ett större utbyggnadsprojekt och därmed skydda ett antal mindre. Men i dag har man alltså inte haft riktig kraft att bekänna färg i denna fråga. Det talas inte längre om Kalix älv utan bara om vad man i stället skall försöka att skydda.

Därför valde jag i mitt inlägg att försöka beskriva de principer som nu gäller, och som också rimligtvis bör gälla, för vad riksdagen skall fatta beslut om och vad sedan domstolar och regering har att besluta om. Enligt vår åsikt finns det inte någon anledning att nu skjuta hanteringen av ett antal frågor på framtiden och avvakta en ny proposition. Frågorna bör kunna behandlas i den ordning som vattenlagen och riksdagsbeslutet om riktlinjerna för skyddet av vissa älvsträckor föreskriver.

PER BERGMAN (s) replik:

Herr talman! Vi har fastnat i en gammal diskussion då det gällde helt andra förutsättningar. Har det, herr Mattsson, inte hänt någonting förra året och i år beträffande energifrågan? Jag förmodar att herr Mattsson inte är främmande för tanken att det har gjort det. I varje fall sade han själv i början av det här året att vi, förutom proposition 115 som då förelåg, skulle få en proposition om energipolitiken senare. Efter den ingående energipolitiska debatt som förts, t. ex. efter folkomröstningen, väntade vi en fullständig redovisning från regeringens sida. Denna redovisning skulle vara avgörande för den ställning som vi skulle ta. Nu kom det inte något förslag från regeringen och därför säger vi: Låt oss i avvaktan på detta förslag vänta ytterligare några månader med beslut i utbyggnadsfrågor, som kan vara nog så känsliga, så att vi kan ta en grundlig debatt om Kalix och om andra ömtåliga frågor.

KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Även om vi inte blev ense om beslutets utformning, konstaterade vi att vi var ganska överens när det gällde innehållet i betänkandet när vi behandlade socialdemokraternas motion om moratorium förra gången. Det fanns ett mycket litet antal ärenden hos regeringen och domstolarna för prövning. Regeringen uttalade också att den inte avsåg att pröva något av dessa ärenden innan folkomröstningen klarats av.

Nu har vi från departementet fått uppgift om vilka ärenden som behandlas i dag. Det visar sig att det inte rör sig om något större antal. Om vissa av ärendena har vi fått uppgift om att de inte kommer att bli föremål för beslut i det skick som de nu befinner sig i. Oftast beror det på att sökanden vill ha en ändring av utformningen av ansökan.

Över huvud taget kan man konstatera att det inte är någon större verksamhet på det område som gäller tillstånd för utbyggnad av nya vattenfall. Det gör att vi inte kan finna något motiv för att nu införa ett moratorium, som faktiskt skulle tvinga regeringen att i energipropositionen

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

*Utnyttjande av
vattenkraften*

speciellt behandla frågan om ändring av riktlinjerna för vattenkraftsutbyggnaden. Vi har ändå bestämt oss för en mycket försiktig utbyggnad i effekt räknat. Regeringens handlande har omgärdats med en hel del bestämmelser, som syftar till att vattenkraften skall byggas ut i liten utsträckning, jämfört med vad som totalt sett skulle kunna göras. Därför kan vi inte finna något skäl till att man inte i dag skulle tillämpa vattenlagens bestämmelser beträffande de ansökningar som ligger inne och lämna tillstånd, om det enligt de bestämmelser som regeringen har att tillämpa föreligger rätt till tillstånd. Det betyder ju inte att vi säger att ansökningarna skall bifallas. Det är absolut inte så att det bara är att kvittera ut ett tillstånd av regeringen. Tvärtom kan det också bli avslag på de ansökningar som ligger inne.

GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Raul Blücher talade här om två projekt i Värmland, dels Strängsforsen och dels Kymmen. Det är tydligt att Raul Blücher inte är nöjd med vare sig det ena eller andra agerandet från vattendomstolars, andra myndigheters eller regeringens sida. Ett och ett halvt års ytterligare utredning kring Strängsforsen är tydligen inte bra för Raul Blücher och hans intressen. Föreslår man kortare tid, då är det heller inte bra. Han anger själv att han inte riktigt vet vad som är bäst.

Det är möjligt att förklaringen är enkel. När man har rent taktiska syften med ett agerande av det här slaget och inte alltid hinner pejla opinionen, då vet man inte riktigt vilket ben man skall stå på, vilken argumentering man skall ta till.

Nu tycker vi andra vad gäller Strängsforsen att det är till fördel om man avvaktar och tar tiden på sig fram till hösten 1981.

Kymmenprojektet har gått igenom all möjlig prövning ända sedan 1975. Ansökan till vattendomstolen ingavs i juni det året. Ärendet har prövats mycket noggrant. Vattendomstolen skrev till regeringen och gav klartecken 1978, och man har sedan haft tillfälle att pröva det hela vidare och man har förvisso också hört de kommuner som är berörda.

I den här debatten, som vpk så energiskt har fört i syfte att vinna röster bland lokalbefolkningen, har man uppenbarligen inte velat ta hänsyn till de omständigheter som har varit avgörande för kommunens ställningstagande. Från kommunens sida anser man, tvärt emot vpk, att det t. o. m. kan vara till fördel för turistnäringen att få Kymmenprojektet till stånd. Detta framgår av dokument i sammanhanget. Det är också alldeles klart att man genom den här utbyggnaden snabbast och säkrast får det tillskott av sysselsättning som så väl behövs i den delen av Värmland.

Det är ett relativt litet ingrepp i naturen som sker med Kymmenprojektet. Jag håller mig alltså till utbyggnaden i Rottnadalen. Det är ett projekt som ger ett icke ofördelaktigt tillskott av energi, som i sin tur kan bli avgörande för sysselsättningen vid Vänerskogs anläggning i Sunne. Rottneros massaindustri. Allt talar för att man nu skall kunna få till stånd det här vattenkraftprojektet, Kymmenprojektet, och att man då har följt den lokala opinion som skall få genomslag enligt våra demokratiska regler. Den här

gruppens yttrande, liksom yttrandena från 15 av de 18 remissinstanser som har fått yttra sig, är klart positivt och har tillstyrkt det här projektet.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! Göthe Knutson åberopar opinioner som bör få genomslag i demokratisk ordning. Nu är det ändå så att det är fullt i demokratisk ordning också att opinioner kommer till uttryck även om de inte företräds av i val utsedda representanter.

Sedan åberopar Göthe Knutson återigen "dokument" i den här debatten. I en tidigare debatt gjorde Göthe Knutson detsamma och ville då t. o. m. i syfte att framställa vänsterpartiet kommunisterna som ett mycket taktiskt parti, som skulle agera opportunistiskt, åberopa en omröstning i Torsby kommunfullmäktige där, enligt Göthe Knutson, vpk-gruppen skulle ha röstat *för* tillstånd till Kymmens kraftverk.

Jag har här sammanträdesprotokollet, dagtecknat den 31 augusti 1978, där vpk-företrädaren Lillemor Svensson reserverade sig mot beslutet, efter det att man röstat i huvudfrågan. Lillemor Svensson yrkade att kommunen skulle avstyrka projektet.

Kommunstyrelsens ordförande, socialdemokraten Oskar Grundström i Torsby, yrkade däremot bifall med två tillägg. Det ena tillägget skulle innebära att de begärda högsta vattenstånden i Rottnan såväl sommar- som vintertid skulle sänkas med 0,7–1 meter osv. för att eliminera negativa verkningar. Det var alltså från Oskar Grundströms sida krav på ytterligare skärpningar för bolagen när det gällde utbyggnaden i Kymmen-Rottnan.

Sedan ställdes då proposition på förslaget till yttrande jämte de här två tilläggen. I den omröstningen röstade vpk-gruppen i Torsby kommunfullmäktige ja till Oskar Grundströms tillägg, eftersom det var just det som omröstningen då gällde. Däremot hade man redan tidigare röstat mot Kymmen-Rottnan-projektet.

Så kan man alltså handskas med s. k. dokument. Dokument är väldigt värdefulla, men man skall kunna läsa innantill också.

GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Det är litet besvärligt, tycker jag, att stå i samma bänk och disputera med en i och för sig trevlig bankkamrat, så därför väljer jag talarstolen.

Jag vill bara konstatera att efter det meningsutbyte som Raul Blücher och jag hade beträffande vilka som hade röstat si och så i Torsby kommunfullmäktige – det var den 12 december i fjol – överlämnade jag dessa, som det nu heter, dokument till bankkamraten och debattören Raul Blücher.

Han har alltså haft ett halvår på sig att läsa in det där. Han har inte protesterat under hela tiden, och inte gjorde han det i sitt första inlägg här heller. Det inlägget kunde ha blivit hans enda, om jag nu inte hjälpt honom att få tillfälle att säga det han nyss sade.

Men faktum kvarstår i alla fall, att i Torsby kommunfullmäktige har de

vpk-företrädare som jag angav i den förra debatten röstat ja i samband med Kymmenprojektet. Detta har som sagt Raul Blücher haft tillfälle att korrigera under nära ett halvår.

Det finns också anledning peka på att Torsby kommun i mycket ringa utsträckning berörs av det här projektet i Rottnadalen, Kymmenprojektet. Det är Sunne kommun som berörs, och från Sunne kommun har man på ett synnerligen pregnant sätt – både i fullmäktige och i kommunstyrelsen – uttalat sig för projektet och välkomnat det: 150 arbetstillfällen ges vid utbyggnaden som också ger förutsättning för tryggad energitillförsel i den viktigaste industrin.

Herr talman! Jag skall läsa innantill ur Sunne kommuns yttrande där man säger ja till Kymmenprojektet:

”Vid nämnda sammanträde” – som hölls där uppe vid Kymmen – ”framhöll turistnämndens representanter att något som direkt och påtagligt kolliderar med turistnämndens intresse icke kan utpekas. Vissa delar av projektet” alltså i Kymmenprojektet – ”bedöms faktiskt som positivt ur turistisk synpunkt: t. ex. dammen som torde få visst attraktionsvärde.”

Jag pekar, herr talman, på detta, eftersom jag noga har läst Raul Blüchers motion där han påstår motsatsen. Men jag måste nog säga att jag tror mera – och det gör nog allmänheten också – på vad som sägs från kommunens sida och av dem som sysslar med turismen i den delen av Värmland än på de bedömningar som görs från politisk-taktiska utgångspunkter.

RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! Det är nu inte värre med de här politiska bedömningarna, Göthe Knutson, än att de faktiskt härstammar från invånare i den berörda bygden, Gräsmark i Sunne, vilka inte på något sätt tillhör vänsterpartiet kommunisterna – det finns över huvud taget ingen vpk-organisation på platsen. De som ägerar – till antalet tre – är alltså miljövårdsgrupper, som här har samlat mycket material och många fakta för att bestrida utbyggnadsplanerna.

Sedan till den lilla diskussionen om dokumentet! Jag fick mycket riktigt de här papperen av Göthe Knutson i höstas. De är identiskt lika med de papper som jag hade själv, så jag vet inte ens om jag nu hit ner fick med mig mitt eget eller Göthe Knutsons exemplar från mitt arbetsrum.

Jag skall inte läsa upp den långa och utförliga reservationen av vpk-aren Lillemor Svensson, men jag kan läsa den korta reservationen, där det står – med namnteckningar under – handskrivet och pålitligt:

”Vi hänvisar till VPK:s motion i ärendet från 1976 och reserverar oss till förmån för yrkandet att fullmäktige avstyrker Kymmenprojektet.” Och så är det då de tre namnteckningarna av vpk-are i Torsby kommunfullmäktige.

Anledningen till att vi har den här lilla dispyten om vad som har ägt rum i Torsby kommunfullmäktige och om hur vpk-are där har agerat är ju att detta dokument klart bestrider Göthe Knutsons påstående, att vpk skulle vara ute i några skumma, taktiska eller opportunistiska syften. Vi stöder oss på lokala

opinioner, och vår grupp i Torsby kommun och våra väljare där har precis samma uppfattning som jag i den här frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Per Bergman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Per Bergman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkande 32 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarkaren bifallit reservation 1 av Per Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per Bergman begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 158

Nej - 156

Mom. 2

TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

Hemställan

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels hemställan i motion 1499 av Raul Blücher m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Raul Blücher begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkande 32 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarkaren bifallit hemställan i motion 1499 av Raul Blücher m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Raul Blücher begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 299

Nej - 16

Avstår - 1

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

*Utnyttjande av
vattenkraften*

*Energihushållning,
m. m.*

§ 2 Energihushållning, m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande 1979/80:33 med anledning av motioner om vissa åtgärder inom civilutskottets beredningsområde för energihushållning och introduktion av nya energikällor, m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1979/80:1009 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga, föreslagits

1. att riksdagen godkände de kompletterande riktlinjer för hushållning med energi i byggnader m. m. som förordats i motionen,

2. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn beträffande inriktningen av energihushållningsåtgärder i befintlig bebyggelse i vad avsåg den kommunala åtgärdsplaneringen, byggnormer, samordnad finansiering och styrmedel.

1979/80:2056 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt var i fråga hemstälts

6. b. att riksdagen hos regeringen begärde tillsättande av en utredning som gjorde en översyn av regler om byggande i byggnadslagstiftningen och Svensk byggnorm samt statliga låne- och bidragsregler för bostadsbyggande m. m. så att dessa regler förutom att främja energihushållningskrav aktivt kunde öka förutsättningarna för introduktion och användning av förnybara energikällor.

8. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande

a. ytterligare riktlinjer för den fysiska riksplaneringen med utgångspunkt i en ny struktur för energiproduktion,

b. ett samlat arbete för att snabbt ge underlag för utformning av sådana materiella planeringsförutsättningar vid planering enligt byggnadslagstiftningen m. m. som från struktur- och hushållningssynpunkt främjade en övergång till nya energikällor utan att bostadssociala mål eller vitala bevarandebestånden eftersattes, och

1979/80:2059 av Kjell Mattsson (c).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1009 yrkandena 1 och 2 samt 2056 yrkandena 6 b och 8,

2. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2059.

Reservation hade avgivits *beträffande samordnade insatser för energihushållning, införande av nya energikällor och förbättringar av den sociala miljön*

m. m. av Per Bergman, Oskar Lindkvist, Thure Jadestig, Birgitta Dahl, Magnus Persson, Per Olof Håkansson och Margareta Palmqvist (alla s), som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen skulle bifalla motionerna 1979/80:1009 yrkandena 1 och 2 samt 2056 yrkandena 6 b och 8.

BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Folkomröstningen om energipolitiken markerar slutet på flera år av uppsplitande strider och handlingsförlamning – allmänpolitiskt och energipolitiskt.

Nu kan vi äntligen ta itu med uppgiften att lösa den akuta energikrisen och att utveckla det nya energisystemet för framtiden. Ty det råder inget tvivel om att lika väl som en klar majoritet av svenska folket har uttalat sig för att vi skall använda oss av kärnkraften under en övergångsperiod, så är det viktigaste resultatet av denna långa och smärtsamma process att vi har beslutat oss för att utveckla ett bättre och säkrare energisystem för framtiden än det vi har i dag. Detta nya energisystem måste kunna garantera tillförseln av den energi som behövs för att tillgodose viktiga mänskliga behov – det är inte förenligt med slöseri och rovdrift på dyrbara resurser. Det måste vidare grunda sig på inhemska, uthålliga, helst förnyelsebara energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan. Det är inte bara kärnkraften som skall avvecklas, utan också vårt beroende av olja och kol.

Det är, herr talman, ett mycket djärvt mål vi har satt upp. Det kommer att kräva mycket stora ansträngningar och uppoffringar, men vi menar att det är fullt möjligt att uppnå. Förutsättningen är att vi redan nu tveklöst och beslutsamt satsar på en effektivare hushållning, på en planering för en mer energisnål samhällsutveckling och produktion, på forskning och utveckling och praktiskt införande av de nya energikällorna och på en långsiktig minskning av elbehovet. Uppvärmningssystem och processer skall vidare anpassas till att vi under en övergångstid utnyttjar den kärnkraftsproducerade elkraften utan att binda oss för framtiden samtidigt som vi steg för steg för in de nya energikällorna i systemet.

När vi nu har satt upp dessa mål, som är betydligt mer ambitiösa än tidigare, krävs det också betydligt mer ambitiösa insatser än hittills på en rad områden. Det krävs självfallet också att vi alla lämnar det förgångnas strider bakom oss och beslutsamt ägnar våra krafter åt det konstruktiva arbetet. Socialdemokratin har i två partimotioner till detta riksmöte försökt lämna sitt bidrag till att arbetet skall få den inriktningen.

I motion 1009, som väcktes under den allmänna motionstiden, för vi fram en rad krav och förslag som senare i mer preciserad form återfanns i linje 2:s avvecklingsplan.

Motion 2056 har väckts med anledning av regeringens proposition nr 170 om vissa energifrågor. Vi uttalar där klart att vi accepterar den av regeringen föreslagna behandlingen av frågor som gäller energihushållningen och åtgärder för att underlätta införandet av de nya energikällorna – nämligen att regeringen återkommer med förslag till riksdagen i de här frågorna till nästa

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

*Energihushållning,
m. m.*

riksmöte. "Vi anser emellertid", säger vi, "att riksdagen redan nu bör ange vissa riktlinjer för det fortsatta beredningsarbetet som utgår från den skärpta ambitionsnivå och de krav på en mer samordnad och medveten samhällsplanering som enligt vår mening är nödvändiga." Det ligger alltså ingen polemik i vad vi här framför, utan rätt och slätt en önskan att driva på utvecklingen.

Vad är det då för frågor vi tar upp?

Det gäller för det första den fortsatta inriktningen av programmet för hushållning av energi i bebyggelsen.

Det är nödvändigt att effektivisera de åtgärder som vidtas i de enskilda husen, så att vi snabbare och bättre än hittills lyckas med uppgiften att minska energiförbrukningen.

Men det är också nödvändigt att vidga programmet från att huvudsakligen gälla insatser i enskilda byggnader till att påverka hela samhällsplaneringen.

Kravet på en planering för ett energisnålt samhälle måste få påverka bebyggelsens struktur. Det måste leda till en samordnad planering av bostäder, arbetsplatser och trafik, där kollektivtrafiken blir särskilt viktig. Samtidigt måste vi ta vara på möjligheterna att utnyttja spillvärme och att i praktiskt bruk införa de nya energikällorna. Vi måste anpassa uppvärmningssystemen till kraven på flexibel användning som medger en övergång till nya energikällor. Det är också nödvändigt att samordna de här kraven med de miljömässiga och de bostadssociala kraven. Den sammanvägningen måste dessutom göras på ett sådant sätt att vi kan börja genomföra de praktiska åtgärderna snarast möjligt trots den svåra samhällsekonomiska situationen.

Allt detta reser kravet på en omsorgsfull och mer utvecklad planering än den vi nu har, där kommunerna självfallet får en huvudroll och där de boendes inflytande och medverkan säkerställs.

Detta leder enligt vår mening fram till att vi nu kan och bör utforma en mer medveten strategi för de närmaste åren:

Vi bör utnyttja de närmaste åren för ett koncentrerat genomförande av vissa hushållningsåtgärder som vi vet är effektiva, t. ex. underhålls- och driftåtgärder, utbildning och information, för en forcerad utveckling och prövning av de nya energikällorna och för utveckling av planeringen. Under andra hälften av 1980-talet och därefter kan vi sedan genomföra de stora ombyggnadsprojekten och utbyggnaden av det nya energisystemet. Därigenom får vi också möjlighet att grunda de slutliga besluten om de mer omfattande och avgörande åtgärderna ute i kommuner, bostadsföretag och myndigheter på en bättre kunskap än den vi har i dag om både hushållning och nya energikällor och på en mer utvecklad kommunal planering.

Ett program med den här inriktningen innebär sannolikt att vi under de närmaste åren kan frigöra resurser från hushållningsprogrammet för att användas för utvecklingen av de nya energikällorna, t. ex. för att stödja fullskaleprojekt. Vi menar att det kan finnas skäl att göra en sådan omfördelning av resurserna de närmaste åren och pekar också på den

möjligheten i våra motioner. Men vi är, herr talman, oroade av de uppgifter som nu cirkulerar om att man i kanslihuset planerar en ensidig och slutgiltig nedskärning av anslaget för energihushållning utan att omfördela resurser för utbyggnad av de nya energikällorna. Om det är detta som är regeringens avsikt, så innebär det ett hot mot förverkligandet av målen för energipolitiken.

Den strategi för de närmaste årens arbete som jag här beskrivit behöver kompletteras med andra åtgärder, som vi också fört fram förslag om i våra motioner.

Vi vill ha en översyn av de olika finansieringssystem för ombyggnad, energihushållning och nya energikällor som finns eller som behövs – ty vi har ju i dag inget finansieringssystem för de nya energikällorna i bebyggelsen. Målet bör vara att få bestämmelser som underlättar och stimulerar ett samordnat genomförande.

Vi vill, från samma utgångspunkt, ha en översyn av gällande regler om byggande i byggnadslagstiftning och byggnormer.

Men också reglerna för den översiktliga samhällsplaneringen, såsom de kommer till uttryck i byggnadslagstiftningen och den fysiska riksplaneringen, måste anpassas till de nya kraven på energipolitiken. Det är ju viktigt att det förslag till ny plan- och bygglag som finns och riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen kompletteras på det här området. Det är ingen skam för någon att de förslag resp. riktlinjer som nu finns och som i väsentlig grad har utformats mot bakgrund av det begynnande 1970-talets krav numera är otillräckliga. Vi har ju helt enkelt satt upp nya krav för energipolitiken, som inte rimligen kunnat beaktas tidigare. En skam vore det däremot, herr talman, att tjurigt och av prestigeskäl hänga sig fast vid det gamla och vägra att anpassa sig till de nya kraven. Och det är inte heller så, som utskottsmajoriteten påstår, att det berednings- och utredningsarbete som nu pågår är tillräckligt för att dessa krav skall kunna tillgodoses i tid inför nästa års riksdagsbehandling av den nya energipolitiken och av plan- och byggnadslagstiftningen.

Herr talman! Sammanfattningsvis omfattar våra krav och förslag fyra punkter:

1. Ett uttalande från riksdagen om inriktningen och strategin av programmet för energihushållning och nya energikällor, samordnade med andra mål för samhällsplaneringen.

2. En översyn av byggnormer och regler för lån och bidrag i syfte att främja införandet av nya energikällor och en samordnad ombyggnad bl. a. för energihushållning.

3. En utveckling av förslaget till plan- och bygglag, så att det svarar mot de krav som den nya energipolitiken ställer.

4. En komplettering av riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen, som tar hänsyn till den nya struktur för energiproduktionen som vi nu måste utveckla.

Herr talman! Låt mig till sist stryka under en sak för vår räkning. Det är ett genomgående tema i motionerna att det nu behövs krafttag, att vi måste

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

*Energhushållning,
m. m.*

arbeta med betydligt högre ambitionsnivå än tidigare och att det är bråttom.

Detta säger vi inte i provokativt syfte eller för att nedvärdera någon annan. Kravet på högre ambitionsnivå gäller för oss alla. Vad vi säger skall uppfattas som ett försök till ansvarstagande från vår sida. Självklart var vår förhoppning att vi gemensamt från riksdagens sida skulle göra ett uttalande till regeringen av innebörden: det här är viktigt att göra om vi skall kunna uppnå målet för energipolitiken. Det vill vi ha utträttat inför nästa års beslut om energipolitiken och om plan- och bygglagen. Det skulle ha varit en demonstration av vår vilja till kraftsamling och gemensamma ansträngningar att fullfölja folkomröstningsresultatet.

Mot den bakgrunden är det nedslående att utskottsmajoriteten på punkt efter punkt avvisat våra krav utan sakska! och utan att visa någon vilja till samarbete. Prestigetänkande och brist på generositet och samarbetsvilja är aldrig bra. Det är trist att de borgerliga partierna har valt att demonstrera det just i den här frågan.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen till civilutskottets betänkande 1979/80:33.

KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Vi har nu i samband med ett civilutskottsbetänkande återigen en debatt i frågor som har anknytning till vår energi och vår hushållning med energi.

I detta betänkande har bl. a. behandlats två partimotioner från socialdemokraterna. Den ena motionen är väckt under allmänna motionstiden i år, och den andra är väckt med anledning av proposition 1979/80:170 om vissa energifrågor.

Det finns inga större nyheter i den senare motionen och inte heller i den socialdemokratiska reservation som fogats till civilutskottets betänkande. I sak är vi eniga.

Precis som utskottets majoritet gör i betänkandet vill jag bara konstatera att det i motionerna finns flera förslag inom utskottets område vilka har samband med de energipolitiska frågorna. Vi påvisar vad som görs och nyligen har gjorts. Låt mig bara punktvis ange något av det omfattande arbete som pågår och pågått under de icke-socialistiska regeringarnas tid.

Energifrågorna behandlas f. n. inom ramen för den fysiska riksplaneringen, bl. a. genom rapporten Mark och vatten 2, som nu remissbehandlas.

I gällande byggnadslagstiftning har energihushållningsaspekten beaktats. Bl. a. finns inskrivet i byggnadsstadgans 9 § att planläggning enligt byggnadslagstiftningen skall ske så att tillbörlig hänsyn tas bl. a. till energihushållningens behov. Vidare skall enligt stadgan byggnad utföras så att god energihushållning möjliggörs. Det hör också crinras om att det i förslaget till plan- och bygglag tagits in bestämmelser om att byggnad inte bara skall utformas så att god energihushållning blir möjlig, utan att den även skall placeras så att energihushållningsaspekten beaktas. PBL-förslaget remissbehandlas f. n.

Som också utskottet anför finns det skäl att förutsätta att den nya plan- och bygglagen utformas så att energihushållningen och användningen av nya energikällor främjas.

De statliga läne- och bidragsreglerna har ändrats i syfte att bl. a. prioritera energiinvesteringar, som snabbt ger besparingseffekt.

I Svensk byggnorm har föreskrifter, råd och anvisningar beträffande energihushållning tagits in. Dessa föreskrifter är bindande.

Energihushållningsdelegationen kommer inom kort med en utvärdering av energisparstödet för bostäder. Delegationens förslag kommer att övervägas av regeringen i samband med att förslag om energisparstödet framtida utformning fr. o. m. nästa budgetår skall underställas riksdagen.

Vissa utredningar – bl. a. stadsförnyelseutredningen – arbetar med frågor som anknyter till förslagen i motionerna.

Denna rapsodiska genomgång visar att de faktiska yrkandena i motionerna får anses tillgodosedda genom vidtagna och pågående åtgärder.

Jag tycker inte att den socialdemokratiska reservationen tillför ärendet något nytt. Även reservanterna konstaterar ju att ett utredningsarbete i de nu aktuella frågorna pågår. Jag betraktar förslagen i motionen såsom ett uttryck för att man vill markera en vilja som innebär att man vill visa vilken vikt man tillmäter frågorna om energihushållningen, och det tycker jag är bra. Det framkom ju också i Birgitta Dahls anförande att så är fallet. Vi bör i enighet arbeta vidare med dessa frågor.

Herr talman! Jag yrkar bifall till civilutskottets hemställan.

BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Jag bestrider inte att vi inte kommer med några märkvärdiga nyheter. Det gäller faktiskt förslag som vi har framfört under en följd av år. Vi får på detta område ständigt uppleva att man från borgerligt håll i det längsta håller emot för att så småningom pressas till att gå med på det vi kräver. Det är klart att även detta är en metod för samhällsförändring, men det är en väldigt långsam metod. Flera av de utredningar som nu arbetar eller har de uppgifter som Kerstin Ekman här beskrev har tillkommit såsom ett resultat av ett sådant arbete.

Jag konstaterar med beklagande att man i stället för att ta fasta på vår vilja att driva på utvecklingen så att den skulle gå litet snabbare fortfarande sätter sig till motvärn och gör allt för att försena utvecklingen. Det tycker jag inte är bra. Jag upprepar att jag inte kan frigöra mig från det intryck som jag fick redan i debatten i förra veckan, nämligen att felet med dessa förslag är inte deras innehåll utan att de kommer från oppositionen.

I de två betänkanden som vi nu kort tid efter varandra behandlar uttrycker majoriteten två rakt motsatta synpunkter. I civilutskottets betänkande nr 31, som vi behandlade för en vecka sedan, sade man att det inte var aktuellt att tillföra det fortsatta beredningsarbetet för plan- och bygglagen några "detaljregler" eller synpunkter på detta område. I det betänkande som vi i dag behandlar säger utskottet att det förutsätter att kommande förslag till ny plan- och bygglag utformas så att den aktivt främjar energihushållning samt

Onsdagen den
4 juni 1980

*Energiushållning,
m. m.*

introduktion och användning av nya energikällor. Det är två helt oförenliga ståndpunkter som majoriteten anför i två betänkanden, som vi behandlar med en veckas mellanrum. Det finns ingen annan förklaring till detta, såvitt jag kan se, än den att man i det längsta sätter sig till motvärn i stället för att ta emot den utsträckta handen och hjälpa till att driva på för att snabbt få resultat när det gäller energiushållning och användning av nya energikällor. Skall vi nå de mål som vi nu har såsom en följd av folkomröstningen, krävs ett väldigt hårt och intensivt arbete, och då har vi inte tid att vänta.

KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Utskottet har behandlat två socialdemokratiska motioner, och utskottets betänkande visar att de konkreta krav som framförts är tillgodosedda. Måste Birgitta Dahl ändå fortsätta att tala för de krav som redan är uppfyllda? Vi är ju eniga i sak och om ambitionerna. Det kan verka som om man på socialdemokratiskt håll är osäker om sin bedömning och sina åsikter, när man framför dem två gånger på samma riksmöte, nu även i en reservation.

Nog brister det i vad angår konkreta förslag. Jag tycker att varken reservationen eller Birgitta Dahls anförande här har spritt något ljus över vad det egentligen är man vill utöver det som vi redan tillsammans arbetar för. Är det bara en önskan att komma in på den energipolitiska scenen som gör att man agerar på det här sättet i kammaren, Birgitta Dahl?

Det är i det pågående arbetet som vi skall verka för att praktiskt förverkliga våra idéer, och det kan vi göra tillsammans i enighet, så långt som vi har kommit nu när det gäller energipolitiken.

BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Det är ingalunda på det sättet att det förslag som nu finns till ny plan- och bygglag eller den övriga lagstiftningen eller riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen eller det utredningsarbete som nu pågår är tillräckligt för att tillgodose de krav vi nu måste ställa upp. Det finns ingenting i de två utskottsbetänkanden som vi nu kort tid efter varandra har behandlat eller i Kerstin Ekmans inlägg som bevisar motsatsen.

Energifrågorna tas upp i några korta meningar i det väldiga betänkande om den nya plan- och bygglagen som nu är ute på remissbehandling. Den fysiska riksplaneringen har knappast alls utgått ifrån det nya behov vi har av att utnyttja inhemska energikällor och vad det kan leda till i fråga om motstående intressen och konflikter när det gäller användningen av mark och vatten.

I själva verket är det ju så att när man sysslar med de här frågorna upptäcker man ständigt att det brister i planeringen. Det finns t. ex. inte något förslag eller ens någon utredning som arbetar med att utforma förslag om hur ett finansieringssystem för införande av de nya energikällorna i bebyggelsen skall se ut. Det är ju dagsläget.

Har man inte insett hur det ligger till? Är det bakgrunden till vad utskottsmajoriteten skriver och vad Kerstin Ekman här säger? Det är

verkligen allvarligt, om man är i god tro att vi är väl rustade inför de beslut vi skall fatta om mindre än ett år om energipolitiken och om plan- och bygglagen för att kunna fullfölja folkomröstningsresultatet. Har man blint litat på fel informationer, tycker jag att det är särskilt allvarligt.

Våra förslag är välgrundade, och det är synd att majoriteten, de borgerliga partierna, inte har tagit dem på allvar och ansträngt sig att komma överens med oss i den här frågan.

KERSTIN EKMÄN (fp):

Herr talman! Jag tror inte att det finns vattentäta skott mellan olika människor som beslutar och arbetar med det här. Jag kanske tror mer på människor än vad Birgitta Dahl gör.

Verkligheten och de beslut som vi har fattat och det vi har kommit fram till har nog inte gått de människor som arbetar med de här frågorna helt förbi, utan jag tror att man tillsammans har ambitioner att förverkliga det som är målsättningen.

BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Det räcker inte med att tro på det här området. Det är ju ändå så att folkpartiet tillsammans med socialdemokratin i linje 2:s avvecklingsplan skrev in krav som grundar sig på kunskapen om att läget inte är tillräckligt bra f. n., krav som man nu tillbakavisar, såsom det förefaller att döma av de skrivningar som finns och de uttalanden som här görs.

Varför står det annars i avvecklingsplanen, som Kerstin Ekmans parti står bakom, som en särskild punkt att plan- och bygglagstiftningen skall anpassas till höjda hushållningskrav och till behovet att snabbare få fram alternativa uppvärmningsformer? Varför står det att vi behöver en översyn av hela lagstiftningen för energiområdet med sikte på att underlätta införandet av alternativa energikällor och hushållningsåtgärder utan att skyddet för människor och miljö försämrats? Varför står det att vi behöver en kartläggning för hela landet av områden lämpliga för torvtäkt med hänsyn till bl. a. naturvårdsintressen? Allt detta har vi varit med om att tillsammans kräva för bara några månader sedan. Det berodde inte på att folkpartiet då var dåligt informerat utan tvärtom på att man då agerade med förnuft.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Per Bergman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Birgitta Dahl begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

*Energihushållning,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkande 33 mom. 1 röstar ja.
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Per Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Birgitta Dahl begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 155

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölles.

§ 3 Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1979/80:53 med anledning av utskottsinitiativ med förslag till lag om beslutande myndighet i vissa frågor om disciplinansvar m. m. beträffande arbetstagare hos riksdagen och dess myndigheter.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 4 Insättning på skogskonto

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1979/80:58 med anledning av proposition 1979/80:173 om tillfälliga regler för insättning på skogskonto jämte motioner.

Regeringen (budgetdepartementet) hade föreslagit i proposition 1979/80:173 att riksdagen skulle anta ett vid propositionen fogat förslag till lag om tillfälliga regler för insättning på skogskonto.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”Bristen på virkesråvara gör att skogsindustrin f. n. inte fullt ut kan dra fördel av en stark internationell efterfrågan. Obalansen på den svenska virkesmarknaden leder till förlorade exportintäkter, höga virkespriser och i vissa fall till svårigheter att upprätthålla sysselsättningen inom skogsindustrin.

I propositionen föreslås en tillfällig ökning av möjligheterna till insättning på skogskonto. Förslaget syftar till att stimulera enskilda skogsägare till ökade avverkningar. Enligt förslaget skall det högsta insättningsbeloppet höjas från 60 % till 80 % av köpeskillingen för sålda rotposter och från 40 % till 60 % av köpeskillingen för leveransvirke resp. saluvärdet av uttagna skogsprodukter. De höjda procentsatserna är avsedda att tillämpas vid 1981

och 1982 års taxeringar och gälla skogsintäkter som hänför sig till tiden den 1 januari 1980–den 30 juni 1981.”

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1979/80:2047 av Bertil Jonasson och Karl-Eric Norrby (båda c),

1979/80:2048 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle avslå propositionen,

1979/80:2050 av Bengt Wittbom (m) och

1979/80:2051 av Erik Wärnberg m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle avslå propositionen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med avslag på motionerna 1979/80:2048 och 2051 och med bifall till proposition 1979/80:173 skulle anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om tillfälliga regler för insättning på skogskonto,

2. att riksdagen skulle avslå

a) motion 1979/80:2047,

b) motion 1979/80:2050.

Reservation hade avgivits av Erik Wärnberg, Valter Kristenson, Rune Carlstein, Olle Westberg i Hofors, Hagar Normark, Curt Boström och Bo Forslund (alla s), som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1979/80:2048 och 1979/80:2051 skulle avslå proposition 1979/80:173.

CURT BOSTRÖM (s):

Herr talman! Det förslag om tillfälliga regler för insättning på skogskonto som behandlas i det här betänkandet innebär att det högsta insättningsbeloppet höjs från 60 % till 80 % av köpeskillingen för s. k. rotposter och från 40 % till 60 % av köpeskillingen för leveransvirke eller eget uttag av skogsprodukter. De nya reglerna föreslås vidare bli tillämplade vid 1981 och 1982 års taxeringar och gälla skogsintäkter hänförliga till tiden den 1 januari 1980–den 30 juni 1981.

I propositionen motiveras de föreslagna ändringarna med att det är angeläget att få till stånd en ökning av avverkningarna, då bristen på virkesråvara gör att skogsindustrin inte fullt ut kan dra fördel av en stark internationell efterfrågan. Den virkesbristsituation vi hamnat i är naturligtvis helt oacceptabel, eftersom den bl. a. innebär att vi går miste om synnerligen värdefulla exportinkomster – som uppskattas till miljardbelopp – samtidigt som den utgör en uppenbar risk för driftinskränkningar vid flera anläggningar och därmed också givetvis medför risk för arbetslöshet. Eftersom råvarubristen varit påtaglig under en längre tid är det att beklaga att regeringen och den borgerliga riksdagsmajoriten förhållit sig passiva hela tiden.

Redan våren 1979 förutsåg vi från socialdemokratisk sida att de då

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

*Insättning på
skogskonto*

Onsdagen den
4 juni 1980

*Insättning på
skogskonto*

framlagda förslagen var otillräckliga. I motioner krävde vi att regeringen omedelbart skulle utarbeta förslag till åtgärder som innebar ålägganden för passiva skogsägare att avverka. I år har vi upprepat vårt krav från våren 1979, men den borgerliga riksdagsmajoriteten har även denna gång avstyrkt vårt förslag.

Det förslag till lättnader i skogskontoavsättningen som vi nu har att behandla innebär enligt vårt förmenande ingen lösning på det här problemet. Effekten blir bara ytterligare skattelättnader för dem som redan har avverkat, eftersom det bara är fråga om en retroaktiv regel, eller lättnader för dem som redan har planerat avverkning. Sannolikt kommer förslaget inte att påverka de försumliga skogsägarna att avverka.

Vi har sannerligen inte saknat förslag till skattelättnader för skogsägarna. För ett år sedan beslutades om skattelättnader för skogsägare, vilket inte gett utslag i en förbättrad virkesförsörjning, men väl kostat samhället 700 milj. kr. per år i form av förlorade skatteintäkter.

Samma dag beslutade den borgerliga riksdagsmajoriten om ändrade regler i företagsbeskattningen, som totalt kostar samhället ca 1 miljard kronor per år, och som bl. a. även innebär lättnader för skogsägarna genom avsättning till investeringsreservkonto och avsättning av del av vinsten till s. k. resultatutjämningskonto.

De här åtgärderna har – som jag tidigare sagt – inte medfört någon förbättring av virkesförsörjningen, utan de har bara inneburit skattelättnader som måste anses stötande när man samtidigt aviserar åtstramningar och standardförsämringar för löntagargrupperna. Vi har redan förlorat åtskillig tid och därmed välbehövliga exportinkomster på regeringens passivitet när det gäller virkesförsörjningen till skogsindustrin.

Från socialdemokratiskt håll vidhåller vi kravet på en beredskapslagstiftning, eftersom ytterligare skattelättnader inte ger de effekter vi är ute efter.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation med Erik Wärnberg som första namn som fogats till skatteutskottets beräkande nr 58.

SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! I den här församlingen råder det väl samstämmighet om att vår skogsindustri har svåra problem. Ja, man kan tillägga att situationen för skogsbruket inte heller är den bästa. Helt naturligt hänger de här två delarna av vår främsta basnäring ihop och är mycket beroende av varandra.

Det här betänkandet från skatteutskottet behandlar tillfälliga regler för insättning på skogskonto. Det bygger på regeringens proposition 1979/80:173, med vilken avsikten är att stimulera de enskilda skogsägarna till ökade avverknings.

Det är inte många dagar sedan vi här i kammaren hade en diskussion om önskvärdenheten av att öka tillförseln av virke till industrin. Redan i den debatten avslöjade regeringen att den inte är beredd att vidta erforderliga åtgärder för att få en jämn ström av virke till industrin. Detta skall ses ur det

perspektivet att avverkningsen av skogen skall hållas på en sådan nivå att man dels utnyttjar den tillväxt som sker, dels inte överavverkar skogen så att den långsiktiga uthålligheten i skogsbruket äventyras. En sådan avverkning kan endast ske genom en planerad verksamhet, för vilken skogsbruksplaner måste ligga som grund.

I stället kommer nu regeringen med det här tvivelaktiga förslaget. Det måste ifrågasättas om det över huvud taget är ett förslag för att öka avverkningarna. Det ligger väl närmare till hands att säga att det här gäller en skattefråga, som rimligen borde diskuteras i en allmän skattedebatt. Det är väl ändå så att skogskontona är ganska välfyllda; f. n. finns där 1.5 miljarder insatta. Med hänsyn härtill är det i högsta grad osäkert om dessa ytterligare skatteförmåner stimulerar virkesuttaget. Risker är i stället uppenbar att det blir mycket marginella verkningar. Dessutom är risken den, som vi också påpekat i vår motion i anslutning till propositionen, att skogsägaren ser det som en skatteteknisk fråga och styr sina avverknings till sådana skogsbestånd där han får högsta möjliga utdelning. Detta är ju en affärsmässig sak. Det kan ju inte heller vara vettigt i en högkonjunktur, då man bör försöka styra avverknings till de marginalskogar som finns.

Jag vill också påminna om vad industriministern sade i debatten om skogsindustrin: "Det är orimligt att inte utnyttja skogens tillväxt – det har jag sagt tidigare. Vi är överens om att fördöma ett passivt skogsägarande."

Men vad händer nu? Nu skall tydligen dessa passiva eller, som man kan säga, försumliga skogsägare premieras skattevägen för att förmås att avverka sin skog. Det är väl den kategorin av skogsägare som utgör det tänkta tillskottet när det gäller att öka virkestillförseln.

Jag skulle tro att de som satt in sina pengar på skogskonton i stort sett har avverkat sin skog i den utsträckning som är möjlig. Ännu en risk med detta förslag är alltså, fränsett att det är diskutabelt ur skattesynpunkt, att det innebär en favör till dem som underlåtit att avverka.

Nu säger utskottet att propositionen bygger på principer som allmänt godtagits sedan lång tid tillbaka. Ja, visst är det så. Och det är väl rimligt att en skogsägare som har en liten skogsareal av rent rationella skäl gör en skogsavverkning under ett år och vid ett tillfälle som motsvarar vad han skulle avverka under t. ex. fem år och då får möjlighet att dela upp inkomsten under denna femårsperiod.

Jag tror inte att det råder någon oenighet i det avseendet. Men vad det här handlar om är ju att söka förmå de passiva skogsägarna, dvs. de som underlåtit att avverka sin skog, att på ett riktigt sätt ta till vara den råvarutillgång som de har i sin ägo. De skogsägare som har varit passiva måste ju ha haft samma möjligheter som de skogsägare som har avverkat sin skog. Att så skett framgår av att antalet insättningar på skogskonton nu visar på en så stark ökning.

Herr talman! Frågor av den art som vi nu behandlar måste, som vi ser det, sättas in i sitt rätta sammanhang – dvs. i en skattedebatt, där man får göra jämförelser med andra skattebetalare. Detta framhölls också av den föregående talaren. Det finns ju många grupper som i dagens läge med glädje

skulle hälsa att få en skattelindring motsvarande den som vi nu diskuterar. Den nu föreslagna åtgärden i strävandena att säkra en jämn virkesförsörjning fyller ändå inte måttet. För att det syftet skall kunna uppnås måste det till helt andra åtgärder.

Eftersom bifallsyrkandet i reservationen vid betänkandet även innesluter vpk:s motion ber jag att få yrka bifall till reservationen.

STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Den fråga som behandlas i skatteutskottets betänkande 58 gäller åtgärder för att åstadkomma tillfälliga regler för insättning på skogskonton. Avsikten med åtgärden är att stimulera enskilda skogsägare till ökade avverkningar. På det sättet kan dessa bidra till att täcka det behov av virkesråvara till skogsindustrin som i dag föreligger.

Under debatten har man talat ganska mycket om att det är fråga om en skattelättnad. Jag vill därför betona att reglerna innebär ett uppskov med beskattningen med det belopp som sätts in på ett skogskonto. Riksdagen har under många år varit enig när det gäller det riktiga i att skogsägarna får avsätta ett visst belopp av sina inkomster från avverkningar. Avsikten med åtgärden är ju att åstadkomma en utjämning av kostnaderna för exempelvis nyplantering efter avverkning och givetvis också för att åstadkomma en utjämning av inkomsterna under en följd av år. Tidigare har alltså riksdagen ansett detta vara riktigt, och jag hoppas att vi på den punkten skall vara eniga också i dag. Därför är det beklagligt att de båda föregående talarna har talat om skattelättnader.

Det gäller faktiskt inte skattelättnader, utan det gäller att åstadkomma en utjämning av inkomsterna mellan olika år. Om det sedan blir en skattelättnad eller motsatsen kan man inte avgöra i ingångsskedet. Om man utnyttjar denna möjlighet rätt blir det en utjämning, och det är vad man avsett. Uppfattar man åtgärden som ett uppskov med beskattningen kan resultatet bli något annat än en skattelättnad – det kan faktiskt för den enskilde få motsatt verkan.

Från reservanternas sida har man framhållit att det här är ett förslag med retroaktiv verkan. Detta är en felaktig uppfattning. Syftet med förslaget är att stimulera även de skogsägare som har gjort viss avverkning under räkenskapsåret att göra ytterligare avverkningar. Därför kan man inte säga att förslaget har retroaktiv verkan annat än i undantagsfall. Men syftet är att stimulera alla skogsägare till ökade avverkningar under den i propositionen angivna tidsperioden.

Sedan vill jag säga till Curt Boström, som talar om att det på grund av de förra året ändrade skattebestämmelserna blir skattelättnader på 700 miljoner och rent av 1 miljard, att detta är ett teoretiskt resonemang. Vi måste avvakta och se vad resultatet blir då systemet tillämpats en tid innan vi kan uttala oss om vilka konsekvenserna blir. Beträffande företagsbeskattningen och möjligheterna att den vägen skapa en investeringsreserv är det sak samma i det fallet. Det är fråga om ett uppskov för kommande investeringar, och ingalunda om en skattelättnad – f. ö. är detta ett system som har tillämpats av

storföretagen under många år, och jag har inte hört att man tidigare har framfört några protester mot detta. Beslutet innebar i huvudsak att man åstadkommer en större likformighet och rättvisa mellan större och mindre företag i fråga om de här reglerna.

Herr talman! Skogskontona har ju diskuterats tidigare under en följd av år, även om frågorna inte varit exakt desamma som i dag. Curt Boström har redogjort för den nu aktuella propositionens innehåll, så jag behöver inte upprepa det. Jag anser för min del att det som föreslås i propositionen är en nödvändig åtgärd för att stimulera skogsavverkningen under den angivna tidsperioden och att det är ett beprövat medel som man här tillgriper.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

CURT BOSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Stig Josefson har i sitt anförande hela tiden upprepat att det är fråga om en stimulansåtgärd. Det anges också i propositionen och i betänkandet. Jag skulle vilja fråga Stig Josefson: Är det då ändå inte fråga om en skattefälvör? Om man ökar möjligheterna att avsätta till skogsfonden, så måste ju detta i sig innebära att det blir fråga om en skattelättnad. Man får fördela inkomsterna på ett större antal år och undviker därmed marginalbeskattningen. Det är alldeles uppenbart att den stimulans man talar om utgörs av en skattelättnad.

Vidare ifrågasatte Stig Josefson de siffror jag nämnde och som hänförde sig till ändringarna i skogsbeskattningen och i företagsbeskattningen. Att det när det gäller skogsbeskattningen rör sig om belopp på ca 700 milj. kr. anser jag att vi fick bekräftat i och med de förslag till ändring av reglerna som regeringen i fjol våras lade fram och som syftade till att ge speciell stimulans till ökad avverkning. Då räknade man med 3 resp. 5 %, och det skulle komma att röra sig om ett inkomstbortfall för staten i storleksordningen 100 milj. kr. Nu är det fråga om möjligheter till avdrag som är tio gånger större, så det är inget tvivel om att beloppet 700 milj. kr. t. o. m. kan anses vara taget i underkant.

När det gäller företagsbeskattningen sker resultatutjämnningen genom att avsättning av vinsten får göras liksom insättning på investeringsreservkonto med belopp motsvarande 50 % av vinsten. Det är alldeles uppenbart att det också här är fråga om en resultatutjämnning i syfte att skapa skattelättnader. Det handlar inte om konsolidering, utan om en resultatutjämnning som ger skogsägarna en lång rad möjligheter att jämna ut sin beskattning dels via det här systemet, dels via företagsbeskattningen och den egentliga skogsbeskattningen.

SVEN HENRICSSON (vpk) replik:

Herr talman! För att uppnå syftet med den här åtgärden, nämligen att stimulera till ökad avverkning, torde instrumentet vara synnerligen trubbigt. Om man är något så när underrättad om hur det kommer att utveckla sig i fråga om avverkningen, vilket man har möjlighet att vara om man ofta befinner sig i skogsbygderna, så vet man att det sker kraftiga prishöjningar på

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

*Insättning på
skogskonto*

virket. De officiella priserna överbjuds i betydande utsträckning. Det skulle måhända innebära att vi ändå får den här effekten av en ökning av avverkningen, vilket skulle betyda att utan någon som helst effekt hundratals miljoner kronor kanaliseras till skogsägarna ur en statskassa om vilken vi nästan dagligen hör att den är mycket hårt ansträngd. Det blir i varje fall ett högt osäkert resultat av denna åtgärd.

STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! I fråga om skattefåvorer är det givet att det rör sig om en utjämning mellan det är då avverkningen sker och det senare arbetet, vare sig det gäller röjning, plantering eller annat. På den punkten trodde jag att det rädde full enighet om att man skall ha detta system, som har varit accepterat under en lång följd av år.

Nu vill man stimulera till ytterligare avverkning under den här perioden. Avsikten är ju att det skall bli en större avverkning. Givetvis innebär det möjligheter till något större utjämning under en följd av år. Men egentligen är systemet exakt detsamma som tidigare. Man stimulerar skogsägarna att ta en större avkastning ett speciellt år samtidigt som vederbörande då också får jämna ut denna inkomst under en tidsperiod. Jag anser att det är felaktigt att tala om en skattelättnad, eftersom det ju ingenting annat är än en skatteutjämning mellan de olika åren.

Vad sedan beträffar förra årets beslut om skogsbeskattning vill jag framhålla att beslutet inte hade någon som helst effekt med avseende på skogsägare som ägde fastighet som hänför sig till 1952 eller tidigare. Även denna grupp behöver en stimulansåtgärd för att det skall bli en ökning av avverkningen.

Beträffande investeringsreserven vill jag fråga Curt Boström: Anser inte Curt Boström att det är riktigt att man har något så när lika regler för de större och de mindre företagen? Det är ju vad man nu åstadkommer. Tidigare har det för de större företagen funnits de här möjligheterna till avsättning. Vid alla avsättningar, om de används förnuftigt, kan det vara fördelaktigt med en utjämning under en följd av år. Men om man inte inom den fastställda perioden använder det avsatta kapitalet till det avsedda syftet, blir det en direkt straffbeskattning – och detta gäller inte minst vid de nu gällande bestämmelserna.

Till sist vill jag säga att man nog inte bör använda så starka ord som de Sven Henriesson använde. Han sade att det på detta sätt skulle bli skattelättnader på hundratals miljoner kronor, men detta är att ge en felaktig bild av innehållet i propositionen och skatteutskottets betänkande.

CURT BOSTRÖM (s) replik:

Herr talman! När det gäller skogsbeskattningen och undantaget för fastigheter som har anskaffningsvärden som hänför sig till 1952 eller tidigare var vi ju, Stig Josefson, ense om att dessa fastigheter rimligtvis inte borde tas med vid ändringen av skogsbeskattningen. Anledningen var närmast den att man här under en längre tid hade kunnat göra stora värdeminskningssavdrag.

Om jag inte minns fel var det bara moderaterna som gick emot förslaget. Övriga partier var eniga om att göra ett undantag i detta fall.

Beträffande den företagsbeskattning som också berör skogsägarna, dvs. resultatutjämnningen, vill jag säga att vi ju är ense om att det även för egenföretagare med hjälp av investeringsreservskontot bör ges en möjlighet till resultatutjämnning och konsolidering. För skogsägarna har man emellertid också skogskontot och möjligheten att avsätta medel till detta. Härvidlag höll vi med om att man borde skapa samma möjligheter för alla företagare att konsolidera sina företag. Men det skulle, enligt vår åsikt, inte bli fråga om något överbud beträffande möjligheter, vilket vi ansåg skulle bli fallet när det gäller skogsägarna.

Så till saken. Skogsägarorganisationerna gick ju ut med en ganska hård drive redan hösten 1979 beträffande vilka lättnader dels ändringen av skogsbeskattningen, dels företagsbeskattningen innebär för skogsägarna. Man har i december – som jag läste i Land – gått ut med brett upplagd information om vad de här reglerna egentligen innebär för skogsägarna. Men det har inte gett resultat.

Det här är skattelättnader – jag vidhåller. Stig Josefson, att det är fråga om det – för att få de passiva att avverka och skapa förutsättningar för skogsindustrin att köra för fullt. Det innebär, som jag tidigare sagt, att vi kan ta tillbaka en hel del av exportinkomsterna och framför allt trygga jobben för de människor som jobbar inom skogsindustrin i skogslänen, där vi har det svårt nog att över huvud taget klara jobben.

STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Vi var ense om, Curt Boström, de besluten om skogsbeskattning, och det har jag inte bestritt. Det är helt klart att denna mer generösa regel inte skulle gälla för skogsinnehav före 1952. Vad jag sade i mitt förra inlägg var att det även för den gruppen kan behövas en speciell stimulans. Det var i det sammanhanget jag tog fram det exemplet.

När det gäller avsättning till investeringsreserv och avsättning till skogskonto vill jag bara upplysa kammarens ledamöter om att dessa båda system inte får användas samtidigt, utan man får välja antingen det ena eller det andra. Jag kan inte finna annat än att den enda skillnaden enligt det alternativ som Curt Boström har fört fram är att man skulle tillgripa tvångsåtgärder, och det har inte vi velat ställa oss bakom.

BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Tillsammans med Karl-Eric Norrby har jag väckt motion 2047 i anledning av den här propositionen. Där har vi hemställt att riksdagen begär att regeringen prövar lämpligheten av förlängd insättning på skogskonto till 30 år i de fall skogen har angripits eller hotats av skadeinsekter. – En sådan bestämmelse skulle i detta sammanhang kunna få en mycket stark effekt när det gäller att få fram mer virke – speciellt i norra Värmland, där granbarkborreskadorna är utomordentligt svåra. Jag behöver inte gå in på den frågan. Den har diskuterats många gånger, och det är känt att många

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

*Insättning på
skogskonto*

Onsdagen den
4 juni 1980

*Insättning på
skogskonto*

hundra-tals miljoner kronor där har gått förlorade.

Det här är inte första gången som jag har påtalat nödvändigheten av åtgärder på skatteområdet för att öka avverkningen av granbarkborreskadad och hotad skog. Jag har jobbat med de här frågorna i ett tiotal år och vi har också fått förbättrade möjligheter vad gäller större insättning. Enligt förslaget vill man nu medge denna högre nivå för samtliga skogsägares insättningsmöjligheter.

Stormfällningarna kom 1969, och därmed avverkningarna och insättningsarna på skogskonton. Omedelbart därefter kom granbarkborreskadorna. Detta har gjort att många skogsägare under en period av kanske 20–25 år helt enkelt är tvungna att avverka all skog de har – skog som ofta har en tillväxttid på 100 år.

Kontona faller ut och då tas skatt ut. I sådana lägen finns inte någon benägenhet att avverka. Därför är det angeläget att uppskovstiden förlängs. Det är dessutom helt nödvändigt, eftersom människor som arbetar med skog måste ha möjlighet att leva även under andra tider, ha någonting att ta ut ifrån sedan inget finns att avverka. Dessutom måste de ha pengar för att vidta återväxtåtgärder, för att sköta skogen. Under en period av ungefär 25 år framöver får de bara utgifter, och då är det nödvändigt att de har pengar att ta av. En förlängning till 30 år av den tid då pengarna står på skogskonto skulle förbättra möjligheterna.

Jag tycker ändå att den här frågan har fallit långt framåt. Utskottet säger:

”Enligt utskottets uppfattning är en tioårsperiod normalt tillräcklig för att tillgodose syftet med reglerna.” Det kan vara riktigt i vanliga fall men absolut inte när det gäller granbarkborreskadad skog, där man – på sätt som jag nyss varit inne på – kanske måste avverka hela beståndet på en gång. Men sedan säger utskottet:

”Utskottet vill emellertid inte bestrida att stormfällningar, insektsangrepp och liknande händelser motiverar så stora avverkningar att en inkomstutjämning över mer än tio år ter sig rimlig, och att skäl kan tala för en förlängning av uppskovstiden i katastroffallen. En förlängning aktualiserar emellertid flera frågor av principiell natur, och utskottet är inte berett att i detta sammanhang ta ställning härtill. Utskottet utgår emellertid från att regeringen i sina fortsatta överväganden angående skogsbeskattningen uppmärksammar problemet och provar lämpligheten av särskilda regler i katastroffallen. Någon särskild åtgärd från riksdagens sida med anledning av dessa motioner är enligt utskottets mening inte motiverad.”

Så säger alltså utskottet och avstyrker motionen mer formellt. Jag vill gärna ha sagt att jag hoppas att virkesförsörjningsutredningen, som nu har fått budgetministerns uppdrag att se på dessa frågor, skall kunna komma med förslag. Jag hoppas också att den skrivning som utskottet gjort skall kunna vara vägledande för de skogsägare som jag nyss talat om, så att de kan sätta i gång med större avverkningar och kan räkna med att ett nytt beslut fattas på området, att gälla från 1981 års taxering.

Jag ser det här som ett steg på vägen i detta fall, och därför anser jag att

motionen är rätt långt bifallen. även om den är formellt avstyrkt.

Till sist vill jag bara säga att visst tror jag att det här kan stimulera till större avverkningar – vi får hoppas att det blir så vid genomförandet av det propositionsförslag som nu är tillstyrkt av utskottsmajoriteten, även om jag inte räknar med några rekord i den vägen. Jag tror emellertid att den åtgärd som vi motionärer tagit upp skulle för den aktuella delen av landet ha varit väldigt effektiv.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Bertil Jonasson har i huvudsak redogjort för vad utskottet sagt angående denna motion om en förlängning av den tid, under vilken beloppen skall stå inne, till 30 år.

Jag vill bara säga att rent principiellt anser vi att tioårsperioden är tillräcklig. Det skall vara fråga om en utjämning under den tid som medlen behöver tas i anspråk för nyplantering och andra efterarbeten. Men vi är också medvetna om – och vi har blivit påminda om det ganska ofta i riksdagen – att det uppstått problem framför allt i Värmland. Med utgångspunkt i den situationen har utskottet pekat på angelägenheten av att man uppmärksammar problemen vid den fortsatta behandlingen av skogsbeskattningen.

Att ta in dessa ting i skogskontolagstiftningen har vi bedömt vara omöjligt, men vi har inte bortsett från problemen, utan vi förutsätter att de uppmärksammas i det fortsatta utredningsarbetet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Erik Wärnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Curt Boström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkande 58 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Erik Wärnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Curt Boström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 157
Nej – 156

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

*Insättning på
skogskonto*

§ 5 Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1979/80:59 med anledning av proposition 1979/80:164 om dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Nya Zeeland.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 6 Inskränkning i rätten att överlåta bostadsfastighet

Föredrogs lagutskottets betänkande 1979/80:28 med anledning av motion om inskränkning i rätten att överlåta bostadsfastighet.

LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag vill först meddela kammarens ledamöter att jag inte har något annat yrkande än utskottets.

Föreliggande betänkande från lagutskottet behandlar en motion som innehåller förslag till åtgärder för att komma till rätta med småhusspekulationen.

Småhusspekulationen är ett utbrett fenomen. Spekulationen drabbar bostadskonsumenterna hårt. Den leder till högre boendekostnader och allt större svårigheter för vanliga inkomstagare att efterfraga denna bostadsform. Den leder också till ökade förmögenhetsklyftor och en alltmer tilltagande bostadssegregation.

Som utgångspunkt för våra motionsförslag har vi tagit den kartläggning av spekulatjonen på småhusmarknaden som bostadsstyrelsen genomförde 1977. Av kartläggningen framgår att kommunerna upplever spekulatjonen som ett stort problem och något som direkt strider mot kommunernas bostadspolitiska ambitioner. Kommunerna menar också att möjligheterna att förhindra spekulatjonen är ytterligt begränsade. Bristen på lagligt stöd och osäkerheten om det rättsligt bindande i de tillämpade metoderna anges i enkäten som några av svårigheterna.

Mot den här bakgrunden tycker vi motionärer att det är anmärkningsvärt att regering och riksdag inte tidigare på ett mer kraftfullt sätt ingripit mot missförhållandena. Det enda som egentligen skett sedan 1977 är att köpeskillingskontrollen förlängts från två till tre år samt att vissa ändringar skett i reglerna för kommunal borgen för bostadslan.

I var motion föreslår vi att klara regler skapas som ger kommunerna möjligheter att inta klausuler i köpeavtalen som förbinder köparen att inte försälja till annan än den kommunen anvisar eller godkänner och på andra villkor än de kommunen ställer upp på. Vi menar att de rättsliga oklarheterna beträffande sådana s. k. direkta överlatelseförbud bör skingras.

Vi föreslår också att jordabalken skall ändras så att motsvarande regler kan ställas upp för tomträttsupplåtelse.

Om man ger kommunerna de här instrumenten i kampen mot bostadsspekulationen finns det förutsättningar att komma åt i vart fall de värsta missförhållandena på bostadsmarknaden.

Det är med tillfredsställelse vi konstaterar att lagutskottet tagit allvarligt på de problem som vi pekar på i motionen. Det tycks att döma av utskottsbetänkandet finnas en bred politisk enighet om behovet av krafttag mot småhusspekulationen. Och det är bra. Det har inte alltid varit en sådan samstämmighet i synen på de här problemen.

Lagutskottets ställningstagande tolkar vi som ett klart avvisande av den passivitet som präglat regeringens handläggning av frågan. Den passiviteten illustreras av bostadsministerns skrivningar i budgetpropositionen. Där drar bostadsministern följande något egendomliga slutsats av bostadsstyrelsens enkät, nämligen att det f. n. inte finns tillräckligt underlag för att bedöma behovet av ändringar i gällande lagstiftning.

Nu föreslår emellertid lagutskottet att riksdagen skall ge regeringen till känna vad utskottet anfört angående överväganden om utformning av regler om överlåtelseförbud. Det är en uppmaning till regeringen att handla. Den uppmaningen kan vi motionärer ställa upp bakom, och vi förutsätter att regeringen handlar snabbt – gärna så snabbt att beslut om kompletteringar av lagstiftningen kan ske i nära tidsmässigt samband med den aviserade skärpningen av realisationsvinstbeskattningen.

Jag har inget annat yrkande än utskottets.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 7 Föredrogs

Lagutskottets betänkande

1979/80:34 med anledning av propositionen 1979/80:132 om ändring i upphovsrättslagen (1960:729), m. m.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 8 Vissa taxifrågor

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1979/80:27 med anledning av propositionen 1979/80:142 om vissa taxifrågor jämte motioner.

I proposition 1979/80:142 hade regeringen (kommunikationsdepartementet) föreslagit riksdagen att

dels anta ett inom kommunikationsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i yrkestrafiklagen (1979:559),

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

Vissa taxifrågor

dels godkänna de av föredragande departementschefen förordade riktlinjerna för reformer på taxiområdet.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen lämnas förslag till effektivisering och rationalisering av taxis verksamhet. Taxis roll i den kollektiva trafikförsörjningen – såväl i tätorter som på landsbygden – betonas bl. a. genom ökad samverkan mellan myndigheterna, taxi och huvdmännen för kollektivtrafiken. Med hänsynstagande till lokala förhållanden skapas möjligheter för en mer flexibel tillståndsgivning. Vidare föreslås att taxitaxan förenklas och byggs upp så att den skall stimulera effektiviteten inom näringen. Stor vikt läggs vid att utvecklingen i fråga om tekniska hjälpmedel för taxi – beställnings- och trafikledningssystem, taxametrar m. m. – noga följs. Åtgärder föreslås också för att komma till rätta med olaga yrkesmässig trafik, s. k. svartåkning.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1979/80 års riksmöte väckta motionerna

1979/80:919 av Sixten Pettersson (m),

1979/80:1747 av Bertil Zachrisson m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om regler för arbets- och vilotid,

2. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpta sanktioner för brott mot gällande lagstiftning,

3. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpt övervakning av den yrkesmässiga lastbilstrafiken,

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1979/80:1972 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att med godkännande av regeringens förslag i övrigt avslå förslaget om upphävande av bestämmelserna i 2 kap. 18 § yrkestrafiklagen om krav på särskilda skäl för tillstånd till juridiska personer.

2. att som sin mening uttala vad som i motionen i övrigt anförts om inriktningen på taxiverksamheten,

1979/80:1989 av Kerstin Ekman (fp),

1979/80:1990 av Stina Eliasson (c),

1979/80:1991 av Roland Sundgren (s) och

1979/80:1992 av Bertil Zachrisson m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade att

1. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om anslutning till beställningscentral,

2. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om föreskrifter i taxitillstånd,

3. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om

taxitaxans konstruktion och drickssystemet,

4. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om uppföljningen av utvecklingen av företagsstrukturen inom taxinäringen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1979/80:1972 yrkandet 1 skulle anta förslaget till lag om ändring i yrkestrafiklagen (1979:559) med den ändringen beträffande ikraftträdandebestämmelsen att 2 kap. 18 och 19 §§ och 3 kap. 9 § skulle upphöra att gälla den 1 oktober 1980,

2. att riksdagen beträffande taxi i den kollektiva trafikförsörjningen med bifall till propositionen i motsvarande del skulle

a. lämna motion 1979/80:1972 yrkandet 2 utan åtgärd,

b. avslå motion 1979/80:1991 yrkandet 2,

3. att riksdagen beträffande taxis företagsstruktur med bifall till propositionen i motsvarande del skulle

a. lämna motion 1979/80:1991 yrkandet 1 utan åtgärd,

b. lämna motion 1979/80:1992 yrkandet 4 utan åtgärd,

4. att riksdagen beträffande turordningsprincipen, tillståndsgivningens närmare utformning samt beställningscentraler och annan samverkan med bifall till propositionen i motsvarande del lämnade motionerna 1979/80:1989, 1979/80:1990 och 1979/80:1992 yrkandena 1 och 2 utan åtgärd,

5. att riksdagen beträffande taxitaxan med bifall till propositionen i motsvarande del lämnade motion 1979/80:1992 yrkandet 3 utan åtgärd,

6. att riksdagen beträffande olaga yrkesmässig trafik med bifall till propositionen i motsvarande del skulle

a. lämna motion 1979/80:919 utan åtgärd,

b. lämna motion 1979/80:1747 yrkandena 2 och 3 utan åtgärd,

7. att riksdagen lämnade utan åtgärd motion 1979/80:1747 yrkandet 1 om arbets- och vilotid,

8. att riksdagen i övrigt godkände de riktlinjer för reformer på taxiområdet som hade förordats i propositionen.

Följande två reservationer hade avgivits av Essen Lindahl, Kurt Hugosson, Olle Östrand, Ove Karlsson, Margit Sandéhn, Sten-Ove Sundström och Lars Hedfors (alla s):

1. *beträffande anslutning till beställningscentral*, vari reservanterna ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen beträffande turordningsprincipen, tillståndsgivningens närmare utformning samt beställningscentraler och annan samverkan som sin mening skulle ge regeringen till känna vad reservanterna med anledning av motion 1979/80:1992 yrkandet 1 anført om anslutning till beställningscentraler samt med bifall till propositionen i övriga här berörda delar lämna motionerna 1979/80:1989, 1979/80:1990 och 1979/80:1992 yrkandet 2 utan åtgärd,

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

Vissa taxifrågor

Onsdagen den
4 juni 1980

Vissa taxifrågor

2. *beräffande arbets- och vilotid*, vari reservanterna ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motion 1979/80:1747 yrkandet 1 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om arbets- och vilotid.

LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Taxinäringen, som vi skall behandla under den här punkten på dagordningen, är en näring med stora svårigheter och problem. Dessa emanerar i mångt och mycket från det faktum att de bestämmelser som reglerar näringens grundläggande förutsättningar inte nämnvärt har ändrats på mycket lång tid. Det samhälle i vilket taxi verkar har däremot förändrats radikalt. Det här har naturligtvis påverkat näringens sätt att fungera och dess möjligheter att fullgöra sina uppgifter.

Taxis svårigheter är av många slag: konkurrens från privatbilism och kollektivtrafik, problemet med de svårförutsedda efterfrågefluktuationerna, den ständiga och svåra balansgången mellan ett högt kapacitetsutnyttjande och en acceptabel servicenivå och sist men inte minst problemet med den tilltagande olaga taxitrafiken, den s. k. svartåkningen. Den är – det är alla överens om – ett minst sagt osmakligt sätt att beröva seriösa taxiutövare behövliga inkomster. Den är också – vilket aktuella händelser här i Stockholm visar – en fara för kunderna, som utsätter sig för stora risker genom att använda sig av svartåkarnas tjänster.

Regeringens proposition 1979/80:142 behandlar de här frågorna på ett i stort sett tillfredsställande sätt. Den innehåller en del förslag som vi socialdemokrater har kunnat ställa oss bakom. I vår motion 1992 har vi emellertid ytterligare understrukt det stora allvaret i en del problem och lagt fram förslag som går längre än regeringens. Vi ansluter oss sålunda i motionen till förslaget om borttagande av bestämmelsen om särskilda skäl för att juridiska personer skall få taxitillstånd. Samtidigt betonar vi emellertid de risker som detta kan medföra i form av ett ökat antal okontrollerade köp och försäljningar av små företag. Vi kräver därför att transportrådet skall ges möjligheter att följa upp utvecklingen av företagsstrukturen inom taxinäringen och därvid särskilt bevaka sådana tendenser. Vi förväntar oss också att länsstyrelserna ingriper för att förhindra olämpliga överlåtelser.

När det gäller taxis strukturproblem i övrigt pekar vi på den s. k. strukturarbetsgruppens förslag till riktlinjer för bolagsbildning, men konstaterar samtidigt svårigheterna med att lägga fast en modell för hela landet, med tanke på de skiftande förutsättningar som råder i olika regioner och kommuner. Tillståndsprövningen är en annan viktig förutsättning för en sund taxinäring. Vi trycker här på att det är yrkeskunnandet – bl. a. dokumenterat i längden på yrkeserfarenheten – och ekonomiska förutsättningar som skall ligga till grund för provningen. Vi visar på möjligheterna att dra in tillstånd för taxiägare som inte följer gällande regler och på önskvärdheten av att man skriver in vissa förpliktelser i tillstånden.

Departementschefens förslag när det gäller att komma till rätta med svartåkningen genom skärpta straffpåföljder kan vi ställa oss bakom, liksom förslaget om en modernisering av taxitaxan och sloandet av dricksen. I det senare fallet understryker vi dock starkt att detta inte får innebära en lönesänkning för de anställda.

Vi har, herr talman, i stort sett fått gehör för de här synpunkterna i utskottsbetänkandet och därför inte haft anledning till någon reservation på dessa punkter. När det däremot gäller ett av de viktigaste villkoren för att vi skall få en sund och stark taxinäring i vårt land har meningarna gått något isär. Det gäller anslutningen av alla taxitrafiksutövare till gemensamma beställningscentraler. Att alla taxitrafiksutövare ansluts till sådana centraler är en förutsättning för att vi skall få en rationell taxiverksamhet med möjligheter att erbjuda de anställda en trygg anställning och kunderna en god service. Det är också en förutsättning för att taxi skall kunna hävda sig inom kollektivtrafiken och kanske i ökad utsträckning åta sig samhällsbetalda uppdrag. Mot denna bakgrund är det naturligt för oss socialdemokrater att ge kravet på anslutning till beställningscentraler ökad tyngd genom att begära att detta krav regelmässigt skall anges som en föreskrift i tillståndet. Detta krav finns också med i motion nr 1989 av Kerstin Ekman. Men detta ville den borgerliga utskottsmajoriteten inte vara med om, varför vi tvingades till en reservation på den punkten. Jag ber därför avslutningsvis att få yrka bifall till denna reservation, som har fogats till utskottets betänkande som reservation nr 1.

Kurt Hugosson kommer senare att närmare utveckla tankegångarna bakom reservation nr 2.

SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Taxiverksamheten kännetecknas numera av den ständigt växande andelen samhällsbetalda uppdrag i form av skolskjutsar, färdtjänst, kompletteringstrafik och sjuktransporter. Erfarenhetsmässigt utgörs dessutom en övervägande del av övriga uppdrag ofta av tjänsteresor betalda av olika samhällsorgan.

I själva verket tenderar taxi att bli en kommunal samhällsfunktion, och verksamheten är ofta till 85 % – ja, på rena landsbygden till 95 % – finansierad direkt eller indirekt via samhällsuppdrag. Detta förhållande har visserligen redovisats i utredningen TAXI – krav- och utvecklingsmöjligheter (Ds K 1979:4) men däremot inte beaktats i resonemangen om de framtida organisationsformerna för taxiverksamheten.

Som framhålls i vpk-motionen 1979/80:1972 torde redan i dagens läge en kommunalisering av taxi vara aktuell i de största städerna. En kommunal taxiverksamhet i smidig organisationsform är därvid inte mer sensationell än den kommunala kollektivtrafiken i övrigt. En gemensam användning av tekniska och administrativa resurser mellan exempelvis busstrafik och taxi skulle rimligen innebära företagsmässiga fördelar.

Taxiverksamheten har en typisk småföretagsstruktur. Av 9 000 trafiktillstånd i landet innehas de flesta av enbilsåkerier. Endast mellan 400 och 500

företag har mer än en bil, och företag med flera bilar är sällsynta. Tendensen till samverkan mellan taxiägare är tydlig. Det gäller då främst gemensamma beställningscentraler. Tekniska framsteg som radiokommunikationer och data driver på denna utveckling. Det finns lokala föreningar som ingår i länsföreningar, vilka i sin tur ingår i Svenska taxiförbundet.

Denna småföretagsstruktur, som ofta framhålls som en angelägen och bra företagsform av många regeringsledamöter, inte minst ur statsministerns eget parti, har tydligen inte samma förståelse hos kommunikationsministern. Han vill nämligen undanröja de lagstiftningshinder som han anser föreligger för att juridiska personer, dvs. bolag och liknande företag, lättare skall kunna få taxitillstånd. Det skall enligt förslaget gå till så att yrkestrafiklagen ändras och hittills gällande "särskilda skäl" för juridiska personers etablering tas bort ur lagen.

Enligt vår mening är det inte någon fördel med att slopa denna bestämmelse. I likhet med Transportarbetareförbundet och länsstyrelsen i Stockholms län motsätter vi oss detta förslag. Vpk delar därvid farhågorna, bl. a. uttryckta i motion 1979/80:1991 av Roland Sundgren, att finans- och bilfabrikantintressena därmed kan få ett stort och otillbörligt inflytande i taxirörelsen. Behovet av en samhällsstyrning med beaktande av hushållning med energi och miljö har kommit till klart uttryck i de senaste årens riksdagsbeslut om trafiken. Kommunala länsorgan har, som alla vet, nu ansvaret för den regionala trafikens organisation. Men regeringens förslag, som syftar till en öppning för bolagsetablering i taxiverksamheten, är ägnat att öka riskerna för okontrollerade köp och försäljningar av små företag. Den önskvärda kommunala planeringen av taxiverksamheten kan därigenom tvärtom försvåras. Vi vill i detta sammanhang f. ö. betona att nu gällande yrkestrafiklag inte utesluter möjligheten för juridisk person, bolag eller liknande att etablera sig. Däremot tycker vi det är rimligt och riktigt att samhällsorgan som t. ex. kommuner även fortsättningsvis skall kunna pröva lämpligheten härav i varje särskilt fall. Denna kontroll och styrningsmöjlighet kan inte ersättas av allmänna ordalag om att, som det står i betänkandet, "transportrådet nog följer utvecklingen".

Utskottet motiverar också förslaget med att kravet på "särskilda skäl" inte finns kvar för lastbils- och busstrafiken. Oavsett hur det kan förhålla sig med fördelarna härav, så är taxiverksamheten av speciell art och inte utan vidare jämförbar med lastbils- och busstrafik.

I de fall större företagsenheter anses främja samhällsekonomisk effektivitet och bättre sociala förhållanden för dem som arbetar i taxinäringen, bör enligt vår mening inriktningen vara verklig stimulans till fastare samverkansformer eller, där så befinns lämpligt, kommunalt huvudmannaskap för taxi. Våra invändningar gäller alltså den föreslagna ändringen av yrkestrafiklagen - en ändring som enligt vår mening inte är ägnad att åstadkomma en effektivare taxiverksamhet. I övrigt har vi sagt i vår motion att propositionen om taxifrågorna innehåller en hel del värdefulla förslag och synpunkter.

Med det anförda yrkar jag, herr talman, bifall till vpk:s motion

1979/80:1972 under mom. 1 och 2 i utskottets hemställan. I vad avser mom. 4 och 7 yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2.

ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Den enskilde företagaren betalar ofta sitt oberoende och sin initiativlusta med stora uppoffringar av fritid och familjeliv, av trygghet och bekvämlighet. Ett av de bästa exemplen härpå är den egne företagaren i taxibranschen. Av honom eller henne krävs ett utpräglat servicesinnelag, tålmod och fördragsamhet, intresse för medmänniskor och samhällsförhållanden samt försakerelser inom en rad områden som gör det dagliga livet lättare.

När vi nu lägger ut en ny kurs för taxinäringen med antagandet av proposition 142 och trafikutskottets betänkande nr 27, så är detta menat att bli till fördel för hela branschen. Taxi är en konsumentvänlig kollektivtrafikform i särklass. Vilken annan hämtar resenärerna och lämnar av dem exakt enligt önskemål, och vem tar hand om dem på samma föredömliga sätt under färden?

Som en del i ett samordnat lokalt och regionalt kollektivtrafiksystem har taxi alla förutsättningar att spela en framstående roll.

Nu fyller taxi en rad olika funktioner i olika delar av landet. Taxi måste därför organiseras med största hänsynstagande till dessa olika lokala förutsättningar.

Ändrade organisationsformer för alltid med sig osäkerhet och ofta missnöje. Det blir transportrådet som bland alla sina andra uppgifter får följa utvecklingen av taxinäringen. Även framgent måste det få förbli ett näringsfång som drar till sig pliktmedvetna, konkurrensvilliga företagare. Endast då blir taxi det omistliga inslag i vår transportapparat som det varit från början och fortfarande är.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan i dess betänkande nr 27.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Taxi, var god vänta. Taxi, var god vänta. Det är en uppmaning som vi väldigt ofta får höra, åtminstone här i Stockholm, när vi försöker få tag på en taxibil. Jag har själv denna eftermiddag i 20 minuter fått lyssna på denna uppmaning. Min förhoppning är att vi i framtiden i mindre utsträckning skall få höra de orden, när vi vill beställa en taxi. Jag tror nämligen att den taxiproposition som vi nu skall ta ställning till här i riksdagen kommer att leda till en bättre organisation av taxi och därmed också till ett bättre tillgodoseende av de konsumentkrav som föreligger.

Herr talman! Det var emellertid inte för att närmare kommentera själva propositionen som jag begärde ordet. Det har Lars Hedfors gjort. Han har framfört de synpunkter som vi från socialdemokratiskt håll har på densamma.

Under den allmänna motionstiden väckte de socialdemokratiska ledamöterna i trafikutskottet en motion om yrkesförarnas arbetsförhållanden.

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

Vissa taxifrågor

Denna motion har behandlats i anslutning till den proposition om taxi som riksdagen nu skall ta ställning till. I vår motion tar vi upp vissa av de frågor som behandlas i bilarbetstidsutredningens betänkande, vilket presenterades redan 1977. Trots att det nu har gått över tre år sedan utredningen lade fram sina förslag, har regeringen inte vidtagit några som helst åtgärder när det gäller arbetstids- och vilotidsreglerna för yrkesförarna. Redan så sent som förra året behandlade riksdagen denna fråga i anslutning till den trafikpolitiska propositionen, men vi kunde då inte vinna gehör hos den borgerliga majoriteten för ett aktivt agerande. Detsamma är förhållandet i år. Majoriteten säger nej till våra förslag och anser att det finns skäl att avvakta trafiksäkerhetsutredningens arbete, innan slutlig ställning tas i bilarbetstidsfrågan. Man hänvisar också till att regeringen överväger om Sverige skall godkänna ILO:s konvention om arbetstider och viloperioder. Utskottsmajoriteten säger i sitt betänkande att denna fråga eventuellt skall föreläggas riksdagen redan i höst.

Från socialdemokratiskt håll kan vi inte acceptera en ytterligare förhållning av denna viktiga fråga, som har såväl trafiksäkerhetsmässiga som arbetsmiljömässiga aspekter. Att lösa frågan genom att anpassa de svenska reglerna till ILO:s konvention är uteslutet, eftersom konventionen har en från svensk lagstiftning helt avvikande syn på arbets- och vilotider. Att hänvisa till trafiksäkerhetsutredningen är inte ett sakskäl men väl ett svepskäl. Vi har därför på denna punkt tvingats reservera oss, och jag yrkar, herr talman, bifall till reservation 2, som är fogad till trafikutskottets betänkande.

I taxipropositionen tar departementschefen upp frågan om olika former av ekonomiska sanktioner mot de trafikutövare som bryter mot gällande bestämmelser. Departementschefen avser att i anslutning till den översyn av yrkestrafiklagstiftningen som kommer att ske inom departementet överväga olika former av sanktioner, t. ex. körkortsindragningar. Vi har i vår motion tagit upp krav på ekonomiska sanktioner av olika slag. Utskottet har enhälligt ställt sig bakom dessa krav. Jag vill därför bara understryka vikten av att den aviserade översynen av yrkestrafiklagstiftningen snarast genomförs och att förslag till ekonomiska sanktioner mot de företag inom åkeribranschen som i dag i så stor utsträckning tvingar sina anställda att bryta mot olika bestämmelser snarast föreläggs riksdagen.

Herr talman! För att återgå till frågan om arbetstids- och vilotidsreglerna för yrkesförare vill jag framhålla, att vi från socialdemokratiskt håll i enlighet med bilarbetstidsutredningens förslag föreslår att arbetstidsuttaget skall minskas från f. n. elva timmar till tio timmar per dygn och att den längsta sträckerarbetstiden minskas från sex till fem timmar.

Vi menar också att allt arbete som föregår en körning bör räknas in i den samlade arbetstiden, oavsett om arbetet utförs i olika verksamheter och oavsett i vilken verksamhet arbetet utförs. Att detta är viktigt ur trafiksäkerhetssynpunkt borde vara uppenbart även för de borgerliga ledamöterna i trafikutskottet. Att reglerna dessutom bör gälla all förvärvsmässig trafik tycker vi är självklart. Så är emellertid inte fallet i nuvarande lagstiftning.

som inte omfattar de transporter som utförs av icke affärsdrivande företag, såväl statliga som kommunala.

Låt mig, herr talman, slutligen understryka att våra krav inte minst ur arbetsmiljösynpunkt är angelägna. Jag vill belysa detta något genom att redovisa vissa resultat från en undersökning som Svenska transportarbetareförbundet låtit genomföra förra året.

Undersökningen omfattar ett statistiskt representativt urval av hos förbundet organiserade åkeri-, buss- och taxichaufförer i Skåne och Halland. Lastbilschaufförerna uppger i enkäten att de i genomsnitt arbetar 17 timmar övertid per månad. Flera chaufförer har angett att de arbetar 40 övertidstimmar och mer per månad. Genomsnittssiffran 17 timmar innebär att lastbilschaufförer arbetar fyra gånger så mycket övertid som industriarbetare. Dessa chaufförers totala övertid per år överstiger med bred marginal de 150 timmar övertid som den allmänna arbetstidslagen tillåter.

De extremt långa arbetstiderna i kombination med nattarbete och arbete under veckoslut samt brister i arbets- och trafikmiljön leder till en oroväckande utslagning. Transportarbetareförbundets undersökning visar att de flesta lastbilschaufförer i inrikestrafik slutar i yrket vid uppnådda 40 år. Det finns mycket få chaufförer som har uppnått 50-årsgränsen. Bland utlandschaufförerna är utslagningen ännu påtagligare. Det är framför allt de påfrestande arbetstidsförhållandena som förorsakar den tidiga utslagningen.

Bilarbetstidsutredningen föreslog alltså redan år 1977 en rad åtgärder för att åstadkomma bättre arbetsförhållanden för yrkesförarna. Det är den utredningens förslag som vi socialdemokrater vid flera tillfällen har fört fram i motioner och som vi nu har följt upp i vår reservation. Vi har också krävt en skärpt övervakning av den yrkesmässiga lastbilstrafiken och ett aktivare agerande från myndigheterna mot dem som överträder gällande regler. Förslagen tar i första hand sikte på trafiksäkerheten, men de kan också i hög grad bidra till mer likvärdiga villkor mellan de företag som följer gällande regler och dem som i dag konkurrerar genom att medvetet bryta mot givna bestämmelser. Ett genomförande av förslagen skulle också innebära mer likvärdiga säkerhetskrav för bil och järnväg.

Herr talman! Mot denna bakgrund ber jag alltså att få yrka bifall till reservation 2 vid trafikutskottets betänkande.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

ROLF SELLGREN (fp):

Herr talman! Riksdagen har de senaste åren fattat en rad trafikpolitiska beslut som vart för sig varit ägnat att förbättra den kollektiva trafikförsörjningen inom olika sektorer. De två betydelsefullaste besluten är 1978 års beslut om gemensamt huvudmannaskap för den lokala och regionala persontrafiken och fjolårets trafikpolitiska beslut som omfattade hela landtransportsektorn.

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

Vissa taxifrågor

Onsdagen den
4 juni 1980

Vissa taxifrågor

Den interregionala, dvs. långväga, persontrafiken gavs i det beslutet stor tyngd. Bl. a. fastslogs ramarna för ett riksnät för järnvägen. Lågprissatsningen för persontrafiken på järnväg fick en närmast succéartad framgång. Ett inte lika uppmärksammat men betydelsefullt beslut var försöksverksamheten med riksfärdtjänst för handikappade, liksom lagen om handikappanpassad kollektiv trafik.

Det är mot den här bakgrunden man skall se dagens beslut om den framtida taxiverksamheten. Den enskilda människans resebehov skall vara utgångspunkten för samhällets trafikpolitik. Genom att man länkar in taxis verksamhet i den övriga kollektivtrafiken skapas förutsättningarna för en genomtänkt plan för alla transportbehov. Man kan illustrera detta med att säga att kollektivtrafiken nu kan nå fram till den enskilde ute i glesbygden som önskar resa till exempelvis Stockholm och därvid behöver anlita taxi, buss och tåg för att kunna fullgöra resan. De här möjligheterna har givetvis redan var för sig funnits, men transportmedlens tillgänglighet blir nu större för den enskilde medborgaren. För taxis del torde huvuduppgiften även i fortsättningen vara att tillgodose behovet av traditionell taxitrafik.

Det har länge framhållits att taxirörelsen är tillräckligt utredd och att det nu är dags för beslut. De förslag som föreligger bygger också på en rad utredningar och utgör en syntes av skilda tankegångar om taxis framtid som redovisats i dessa utredningar.

Jag skall nu bara kort beröra några punkter i förslaget som kan behöva lyftas fram. Samtidigt som kravet på särskilda skäl slopas för att taxitillstånd skall kunna meddelas juridiska personer, bibehåller turordningsprincipen på vissa villkor en rangplats vid tillståndsgivningen. Bakgrunden härtill är liksom i övrigt att skapa en företagsstruktur och ett trafikutbud som bäst svarar mot det trafikområde eller den region där taxirörelsen bedrivs. Det är därför angeläget att uppnå ett väl fungerande samråd mellan tillståndsmyndigheten, taxiföreningarna, Transportarbetareförbundets avdelningar, läns-huvudmännen och kommunerna. Personligen vill jag lägga stor vikt vid ordet samråd.

Utskottet tillstyrker sålunda propositionen på den här punkten och avstyrker därmed vpk:s motion 1979/80:1972. Samma gäller inriktningen av taxis verksamhet enligt vpk:s yrkande 2 i samma motion.

Turordningsprincipen blir alltså kvar. Därmed fästs i fortsättningen stor vikt vid grundläggande kunskaper utöver dem som rör själva trafiken, nämligen i ekonomi, administration och arbetsmarknadsfrågor. Utskottet har också tolkat propositionen så att det i fortsättningen inte skall vara möjligt att uthyra tillstånd. Den som innehar tillståndet skall även bedriva rörelsen. Här har myndigheterna en stor uppgift att fylla.

Utskottet tycker det är riktigt att tillståndshavare i vissa fall skall kunna få köra endast det antal timmar som motsvarar ett körpass. Detta gynnar bl. a. personer som av hälsoskäl eller ålder vill driva taxirörelse i mindre omfattning och utan egen personal. Vi anser dock att gränsen för ålder eller tjänsteår bör vara högre än 50 resp. 10 år. Stationsortsbegreppet utgår och utbyts mot termen trafikområde. Trafikområdet bör i princip utgå från

kommunen som enhet. Det behöver inte betyda att kommunen undantagslöst utgör den lämpligaste avgränsningen. Här är återigen en fråga för det regionala samrådet. Vid utskottsbehandlingen har vi uppmärksammat behovet av särskilda uppställningsplatser för taxibilarna inom ett trafikområde. Vi anser det angeläget att taxis framtida organisation utformas så att man vid landsbygdens försörjning med taxitjänster, som i dag i stor utsträckning består av kompletteringstrafik, skolskjutsar och färdtjänst, tar till vara de mindre taxistationernas mycket goda person- och lokalkännedom. Och detta förutsätter enligt utskottets mening fastställda uppställningsplatser, vilket utskottet också understryker.

Vi har på senare tid fått en alltmer växande olaga yrkesmässig trafik inom taxirörelsen. Lagstiftningen mot denna skärps nu. I stället för att endast böter utdöms, som f. n. utmäts för sådan verksamhet, innebär det nya lagförslaget att för olaga yrkesmässig trafik kan utdömas böter eller fängelse i högst sex månader. Detta gäller självfallet all olaga yrkesmässig trafik. Utskottet understryker det angelägna i att man på ett effektivt sätt söker komma till rätta med de risker och problem som svartåkningen för med sig. Därför är det också angeläget att lagen träder i kraft så snart som möjligt. Det borde, som föreslås, kunna ske den 1 juli 1980. Däremot anser utskottet att tiden är för knapp för att övriga förslag skall kunna träda i kraft samtidigt med lagförslaget. För att berörda myndigheter och enskilda skall kunna inrätta sig efter den nya ordningen kan, förslagsvis, den 1 oktober 1980 vara ett lämpligare datum.

Herr talman! Så här långt har utskottet varit enigt i sin bedömning av den framlagda propositionen. När det gäller de delar som direkt berör propositionen skiljer vi oss på en punkt. De socialdemokratiska ledamöterna i utskottet har reserverat sig för sin motion 1979/80:1992, i yrkandet om att som krav för tillstånd skall gälla att åkaren är ansluten till en beställningscentral.

Det är i sak ingen större skillnad mellan utskottsmajoritetens mening och reservanternas. Lars Hedfors använde uttrycket att meningarna på den här punkten gått något isär. Det understryker också min uppfattning att meningsskiljaktigheterna inte är så stora. Utskottet framhåller, liksom föredraganden, att det är en viktig förutsättning för en ekonomiskt sund och rationell taxitrafik att trafikutövarna är anslutna till en gemensam beställningscentral, och därför bör en sådan anslutning utgöra en huvudregel. Länsstyrelsen har på de grunder som anges i propositionen möjlighet att medge undantag från denna huvudregel. Reservanternas yrkande är mer tvingande, men leder i sak till samma resultat. Alltför kategoriska krav leder bara till ökad byråkrati och kanske till onödiga motsättningar mellan parterna.

Genom hela propositionen går som en röd tråd den viktiga uppgiften för transportrådet att noga följa utvecklingen och medverka till för alla parter tillfredsställande lösningar.

I samband med propositionen behandlas även socialdemokraternas motion 1979/80:1747, där de yrkar att regler för arbets- och vilotid införs i

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

Vissa taxifrågor

linje med bilarbetstidsutredningens betänkande, som kom 1977. I utskottets betänkande hänvisas till den starka kritik som riktades mot denna utredning. Det finns skäl att ta fasta på den kritiken innan vi går vidare. Förslagen skulle, om de genomfördes, medföra stora kostnader och en omfattande, kanske aldrig skådad, byråkrati och ett rigoröst kontrollsystem utan att ge avsedd effekt. Utskottet anser att noggranna samhällsekonomiska bedömningar bör göras när det gäller att genomföra olika trafiksäkerhetsåtgärder. Kurt Hugosson anser att vi inte längre kan vänta på regeringens förslag. Men regeringen avser att under hösten 1980 lägga fram ett förslag i frågan om Sverige skall godkänna ILO:s konvention om arbetstider och viloperioder inom vägtransportområdet. Det är riktigt att det finns skillnader i begreppen på den här punkten, men man arbetar f. n. i departementet på att sammanföra de här frågorna. Utskottsmajoriteten anser att det förslaget bör avvaktas och avstyrker därför motionsyrkandet som följs upp i reservation 2.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på de båda reservationerna.

SVEN HENRICSSON (vpk) replik:

Herr talman! Rolf Sellgren försvarade utskottets förslag på alla punkter. Jag vill särskilt understryka att han också försvarade åtgärden att ta bort den kontrollmöjlighet som kommunerna numera har. I det fallet kan det vara lämpligt att hänvisa till vad länsstyrelsen i Stockholms län säger – den bör rimligen känna till taxifrågor. Länsstyrelsen varnar för att det, om man tar bort kravet på särskilda skäl, kan bli en utveckling där ett fåtal stora företag är tongivande och att det vore olyckligt. Länsstyrelsen skriver: "I stället bör samverkan i kooperativa former övervägas." Detta är en mycket viktig sak med tanke på det jag tidigare sade om att taxi i allt större utsträckning blivit en kommunal angelägenhet. På de flesta orter i Norrland skulle en taxirörelse inte klara sig utan de uppdrag som den har av samhället, dvs. upp till 95 % och mer. Detta gör det rimligt att ha kvar regeln att kommunerna skall kunna pröva de juridiska personer som vill etablera sig.

Vad är man inne på när man vill luckra upp den här regeln? Jo, man är inne på att göra det möjligt för stora företag att etablera sig och slå under sig denna verksamhet. Detta utgör ett hot både mot småföretagare som arbetar ambitiöst och mot samhället som får dåliga möjligheter till planering.

Detta är en sak som jag tycker att Rolf Sellgren borde ha kommit in mer på. Här är särskilt fackföreningsrörelsen intresserad. Transportarbetareförbundet har i sitt remissyttrande sagt att bestämmelsen om särskilda skäl för att tillstånd till taxitrafik skall kunna meddelas juridisk person bör kvarstå i avvaktan på den utredning som man hänvisar till pågår inom branschen.

LARS HEDFORS (s) replik:

Herr talman! Bara en liten reflexion med anledning av vad Rolf Sellgren sade om att det inte skulle vara någon större skillnad i sak mellan den socialdemokratiska reservationen och majoritetens förslag. Om det nu är så

att skillnaderna är så små, kan man fråga sig varför den borgerliga majoriteten inte kunde ansluta sig till det socialdemokratiska förslaget. Tvärtom har man synnerligen hårdnackat gått emot detta förslag. Det är litet egendomligt, särskilt som det talas om sådana här förpliktelser för taxiägarna på andra ställen i betänkandet. Man har sålunda i utskottsbetänkandet skrivit in att det i tillståndet skall anges vissa förpliktelser för taxiägarna, t. ex. uppställningsplatserna och befodringsplikten. Detta är alltså en smula inkonsekvent av den borgerliga majoriteten.

Dessutom är det på det viset att det i den utredning som ligger till grund för propositionen föreslås att kravet på anslutning till beställningscentraler skall finnas inskrivet i tillståndet.

KURT HUGOSSON (s) replik:

Herr talman! Rolf Sellgren säger att det riktades stark kritik mot bilarbetstidsutredningen och att ett genomförande av dess förslag skulle medföra stora kostnader. Han sade också att det skulle leda till en omfattande byråkrati av aldrig skadad omfattning.

Visst förekom det kritik i remissvaren, framför allt från åkeribranschen, dvs. från ägarsidan. När det gäller kostnaderna är det uppenbart att det skulle leda till ökade kostnader. Men dessa ökade kostnader skall, Rolf Sellgren, vägas mot de stora kostnader som uppstår för samhället genom den enorma utslagningen inom yrkesförarnas led till följd av de pressade arbetsförhållanden som de arbetar under. Härtill kommer också att det ur trafiksäkerhetssynpunkt på intet sätt är försvarbart att yrkesförarna och lastbilschaufförerna skall vara den grupp i det svenska samhället som har den ojämförligt största övertiden.

Beträffande talet om byråkrati vill jag fråga hur det kan leda till ökad byråkrati om man kontrollerar ifall en person arbetar högst tio timmar i stället för högst elva timmar. Hur kan det leda till ökad byråkrati om en person skall ha högst fem timmars körtid i stället för högst sex timmar? Ett enhälligt utskott uttalar dessutom, Rolf Sellgren, följande, som vi kan läsa längst ned på s. 12 i betänkandet:

”När det gäller frågan om en skärpt övervakning av den yrkesmässiga trafiken och ingripanden mot tillståndshavare anser utskottet att ett kraftfullt agerande från länsstyrelsernas sida är en väsentlig faktor vad angår tillsynen över den yrkesmässiga trafiken.” Vidare säger man att tillsynen över den yrkesmässiga trafiken skall öka. Man sluter alltså upp bakom byråkratin.

Naturligtvis ställer sig den borgerliga utskottsmajoriteten i den här frågan på arbetsgivarsidan. Man är icke intresserad av att försöka finna en lösning på ett viktigt arbetsmiljöproblem. Man är icke intresserad av att försöka ta itu med en fråga som har viktiga trafiksäkerhetsmässiga aspekter.

Av utskottets skrivning på s. 14 i betänkandet framgår att vad man skall ta ställning till är den fortsatta behandlingen av bilarbetstidsutredningens betänkande, inte de förslag som utredningen har lagt fram.

ROLF SELLGREN (fp) replik:

Herr talman! Till Sven Henricsson vill jag utfärda en liten varning. Jag tror inte att Stockholm i alla avseenden är ett gott föredöme när det gäller att klara trafikförsörjningen ute i landsorten. Det är egentligen bara två remissinstanser som har gått emot förslaget om att slopa kravet på särskilda skäl för juridiska personer att driva yrkesmässig trafik.

Det är viktigt att nå fram till lösningar som svarar mot ortens behov och att dessa lösningar för taxis del inte i alltför hög grad avviker från vad som gäller för annan yrkesmässig trafikverksamhet. Det här är något av ett uppbrott från det gamla skräväsendet. Jag har hävdat att det är mycket viktigt att turordningsprincipen finns kvar, och jag tycker att det är en mycket bra lösning att inom vissa gränser och alltefter ortens behov juridiska personer kan få taxitillstånd och att enskilda chaufförer samtidigt ges möjlighet att i tur och ordning få tillstånd.

Vi är, Lars Hedfors, överens om att skillnaderna i våra uppfattningar är små. Jag anser att utskottsmajoritetens förslag är betydligt smidigare och medger en lösning som är mer flexibel och mer anpassbar. Däremot tycker jag att man, som utskottet gjort, kan skriva in i tillståndet någonting om uppställningsplatserna, eftersom det har med glesbygds- och tätortsfrågorna att göra. Ett krav på anslutning till beställningscentraler i det här sammanhanget är däremot inte jämförbart med detta.

Jag vet inte i vilken utsträckning jag hinner bemöta Kurt Hugosson. Det är emellertid väldigt viktigt att man kommer till rätta med arbetstidsfrågorna för yrkeschaufförerna. Det förslag som bilarbetstidsutredningen lagt fram skulle – jag upprepar det – om det förverkligades leda till en mycket omfattande byråkrati. I stället för en kontroll av kanske 40 000–50 000 chaufförer, så skulle det bli fråga om att kontrollera ett antal som ligger någonstans mellan 200 000 och 300 000, eftersom man lägger samman arbetstid och körtid. Varenda människa som kör ett fordon skulle i så fall granskas. Det leder till en omfattande byråkrati och till en övervakning av ett helt annat slag än det vi talar om i övriga sammanhang i samband med den här propositionen.

SVEN HENRICSSON (vpk) replik:

Herr talman! Rolf Sellgren går runt frågan om juridiska personers möjligheter att få etablera sig i taxinäringen. De har redan nu den möjligheten, men de måste kunna visa att de uppfyller kravet på särskilda skäl, och detta skall prövas av samhällsorgan. Att samhället har en möjlighet att pröva om kravet på särskilda skäl uppfylls är mycket viktigt med tanke på att trafiken skall organiseras utifrån samhällsintressena.

Det är mot denna bakgrund intressant att konstatera att regeringen vill luckra upp kommunens prövningsmöjlighet genom att ta bort kravet på de särskilda skälen och öppna vägen för en mera frikostig etablering av bolag och liknande. Det är detta som vi menar kan innebära både ett hot mot de småföretagare som nu är etablerade och en minskning av samhällets möjligheter att styra utvecklingen.

I.ARS HEDFORS (s) replik:

Herr talman! Jag tror inte, Rolf Sellgren, att jag kan hålla med om att det bara är små skillnader mellan våra förslag. Att i tillstånden skriva in kravet på anslutning till gemensam beställningscentral anser vi inte vara enbart en teknisk fråga. Vi anser att det är utomordentligt viktigt ur psykologisk synpunkt att kravet på anslutning till beställningscentral finns med vid tillståndsgivningen. Det ger detta krav en extra tyngd. Vi vet att det finns exempel på taxiägare som har försökt att slingra sig undan anslutningen till beställningscentral. Vi hade ett sådant fall uppe till debatt här i riksdagen för inte så länge sedan, när vi skulle ta ställning till konstitutionsutskottets granskningsbetänkande. Den taxiägare vi då diskuterade hade inte velat ansluta sig till beställningscentral, och detta hade givit upphov till en väldig besvärskarusell som slutade just i riksdagen och konstitutionsutskottet.

KURT HUGOSSON (s) replik:

Herr talman! Rolf Sellgren sade i sin replik att det är viktigt att man kommer till rätta med yrkeschaufförernas arbetstidsförhållanden. Jag noterar detta uttalande av Rolf Sellgren med tillfredsställelse. Men det förvånansvärda är att utskottsmajoriteten inte på någon enda punkt där vi från socialdemokratiskt håll föreslår åtgärder i den här riktningen är beredd att gå med på dessa förslag. Man har heller inte något som helst intresse för bilarbetstidsutredningens förslag. Det skulle leda till en omfattande byråkrati och ett övervakningssystem, om man som vi förordar skulle låta all yrkesmässig trafik omfattas av denna lagstiftning. Men det är inte fråga om någon ökning från 100 000 till 300 000 chaufförer, som Rolf Sellgren angav. Enligt de informationer jag fick under utskottsbehandlingen skulle det röra sig om ytterligare 25 000 å 30 000 yrkesförare.

Jag tycker att det är ett märkligt resonemang som förs i den här frågan. Å ena sidan säger man att man är intresserad av de förslag vi framför, men å den andra säger man nej till alla dessa förslag. Detta är enligt vår mening en så angelägen fråga att man inte kan fortsätta att förhålla den. Man får inte heller tro att man kan lösa de här problemen genom någon form av anslutning till den föreliggande ILO-konventionen. I ILO-konventionen talas det nämligen inte om arbetstider utan enbart om körtider. Om regeringen avser att föreslå riksdagen någon form av ratifikation av ILO-konventionen, är det min förhoppning att den i detta sammanhang antar det förslag som bilarbetstidsutredningen har presenterat och som vi på socialdemokratiskt håll har fört fram under ett par års tid här i kammaren.

ROLF SELLGREN (fp) replik:

Herr talman! Sven Henriesson sade att det inte är uteslutet att juridiska personer kan få taxitillstånd med den nuvarande ordningen. Varför inte då låta det ske i ordnade former, varvid alla berörda parter har möjlighet till inflytande: myndigheterna, huvudmannen, taxiföreningen och Transportarbetareförbundets avdelningar. Alla berörda har då ett inflytande på ett helt

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

Vissa taxifrågor

annat sätt än i dag. Det är verkligen någonting för Sven Henriesson att tänka på.

Lars Hedfors vill jag fråga: Är det för debattens skull som ni vill poängtera att det är en stor skillnad mellan reservanternas och utskottets mening? Ni sade själv i ert anförande att reservanternas mening på denna punkt går något isär i förhållande till utskottets. Det var just de ord som användes, och jag tycker att det var en korrekt beskrivning: meningarna går något isär. Socialdemokraternas reservation binder hårdare, medan vi anser att vår lösning är smidigare och f. ö. mera i stil med propositionens anda.

Beträffande taxiföraren eller taxiförarna, det var kanske två, som inte ville gå in i en taxiförening vill jag säga att detta är en något annan och ovanlig historia, som vi inte behöver beröra i detta sammanhang. Det är inget fall att ta upp i den här diskussionen.

Bilarbetstidsutredningen var inte bra, Kurt Hugosson. Man kan inte lämna remissyttrandena utan beaktande. Även om man har kvar uppfattningen att man bör få de här frågorna lösta på ett bättre sätt än i dag, skall man för den skull inte välja en lösning som medför ett omfattande arbete och stora kostnader, utan att man får motsvarande utbyte av arbetsinsatserna.

Det är riktigt att det är skillnad mellan ILO-konventionens körtidsregler och de svenska reglerna om arbetstid, men det är ju detta som regeringen nu försöker finna en lösning på. Därför tycker jag att det är riktigt att avvakta regeringens förslag. Det kan ju gå fortare än om man sätter bilarbetstidsutredningens förslag i kraft, vilket säkert tarvar mycket mer förarbete än en proposition.

ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill bara med några ord uttrycka min tillfredsställelse över att utskottet med anledning av Stina Eliassons motion nr 1990 i enighet beslutat sig för en skärpning av propositionens skrivning när det gäller uppställningsplatser. I utskottets betänkande står det bl. a. följande:

”Särskilt angeläget är att taxis framtida organisation utformas på ett sådant sätt att man vid landsbygdens försörjning med taxitjänster, vilka i dag till stor del består av kompletteringstrafik, skolskjutsar och färdtjänst, tar till vara de mindre taxistationernas mycket goda person- och lokalkännedom. En förutsättning för detta är fastställda uppställningsplatser. Inte minst viktigt är detta inom en tätortskommuns landsbygdsområde där tätorten har en speciell dragningskraft. Utskottet delar således föredragandens och motionärens ståndpunkt om det lämpliga i att knyta sådana fastställelser till trafiktillstånden när det gäller trafikområden utanför de större tätorterna.”

Detta med fasta uppställningsplatser är för oss i centern en mycket viktig bit av taxis organisation. Utan sådana riskerar vi att de större tätorterna som magneter drar taxibilarna till sig med påföljd att landsbygden där utanför inte bara får mycket längre väntetider och framkörningssträckor utan också blir utan den goda lokal- och personkännedom som vi värdesätter så högt.

Trafikutskottet säger att frågan, alltså om uppställningsplatser, bör lösas

genom ett förfarande med samråd mellan tillståndsmöjligheterna och bl. a. länshuvudmännen och berörda kommuner. Utskottet vill med sin skrivning markera vikten av att så också verkligen sker, och jag vill passa på det här tillfället att säga dels att jag tycker att det är bra att utskottet här har skärpt tonen, dels att det nu ankommer på berörda myndigheter att noga följa utvecklingen ute i landet.

Vad sedan gäller beställningscentralerna, som livligt har diskuterats här, vill jag säga att skall taxi kunna fylla sin plats i trafiken, i större och mindre tätorter, på landsbygden och i glesbygden, då måste bestämmelserna kring taxis organisation utformas på ett flexibelt sätt. En ovillkorlig anslutning till en beställningscentral, som socialdemokraterna förordar, är inte en flexibel bestämmelse. Det finns glesbygdskommuner där det inte finns underlag för en beställningscentral och där kostnaderna för en sådan kan bli orimliga i relation till de körningsuppdrag som skulle kunna erhållas genom ett sådant organ. Även om anslutning enligt utskottet skall vara huvudregel – och det håller jag med om – tycker jag därför att det är bra att det finns möjligheter till undantag.

Det är min förhoppning att den organisationsstruktur för taxi som vi nu skall besluta om skall visa sig möjlig att anpassa till de olika krav vi ställer på taxi och till olika geografiska och befolkningsmässiga förutsättningar.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde Stina Eliasson (c).

KERSTIN EKMÄN (fp):

Herr talman! De tankar jag har anförut i min motion har i stort sett fått gehör hos utskottet. Socialdemokraterna säger i sin reservation angående beställningscentral att jag har framfört samma krav i min motion som de har gjort. Så är faktiskt inte fallet. Anledningen till det är att följande står inskrivet i yrkestrafikförordningen, som trädde i kraft den 1 januari i år. Jag citerar 4 kap. 9 §:

”Den tillståndsgivande länsstyrelsen får bestämma att tillståndshavare måste ansluta sig till en sådan förening som har godkänts av länsstyrelsen och som har till syfte att hålla beställningskontor eller ha hand om gemensamma uppgifter i övrigt i fråga om trafiken.”

Jag tycker att det är till fyllest vad gäller beställningscentral.

Herr talman! Jag yrkar bifall till trafikutskottets hemställan på alla punkter.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1972 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen

Onsdagen den
4 juni 1980

Vissa taxifrågor

nen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sven Henricsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 27 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1972 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sven Henricsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 298

Nej – 16

Mom. 2 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1972 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sven Henricsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 27 mom. 2 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1972 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sven Henricsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 297

Nej – 16

Mom. 2 b och 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Essen Lindahl m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars Hedfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 27 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 1 av Essen Lindahl m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars Hedfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 156

Mom. 5 och 6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Essen Lindahl m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Kurt Hugosson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 27 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Essen Lindahl m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kurt Hugosson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 156

Mom. 8

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1979/80:47 med anledning av propositionen 1979/80:162 om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m., jämte motioner.

I proposition 1979/80:162 hade regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen
dels att

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Onsdagen den
4 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter.
m. m.*

1. anta förslaget till lag om ändring i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område,
dels att
2. godkänna vad i propositionen förordats om styrning av slaktsvinsproduktionens uthyggnad,
3. godkänna vad i propositionen förordats om regleringen av priser m. m. på sockerbeter,
4. godkänna vad i propositionen förordats om prisregleringen på socker för tiden den 1 juli 1980—den 30 juni 1982,
5. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om användningen av avgiftsmedel, som inflöt under regleringsåret 1980/81 eller hade influtit under tidigare regleringsår,
6. medge att den rörliga kredit på högst 120 milj. kr. som år 1973 ställdes till statens jordbruksnämnds förfogande i riksgäldskontoret för ändamål utanför fördelningsplanen för införselavgiftsmedel fick under regleringsåret 1980/81 användas av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, statens jordbruksnämnd för ändamål inom jordbruksprisregleringen och regleringen av sockernäringen,
7. medge att statens jordbruksnämnd för säsongmässig lagring av jordbruksprodukter för budgetåret 1980/81 fick disponera en rörlig kredit på högst 195 000 000 kr. i riksgäldskontoret,
8. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om prisstödet till jordbruket i norra Sverige,
9. medge att för budgetåret 1979/80 statlig kreditgaranti lämnades för lån till yttre rationalisering, lån till inre rationalisering, jordförvärvslån, driftslån och maskinlån med sammanlagt högst 608 000 000 kr., för lån till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. med högst 40 000 000 kr., för lån till rennäringens rationalisering m. m. med högst 2 500 000 kr. samt för lån till inköp av avelshästar och ridhästar med sammanlagt högst 500 000 kr.,
10. godkänna vad i propositionen förordats om eftergift av vissa lån till trädgårdsföretag.

Vidare hade regeringen föreslagit riksdagen att

11. till Prisstöd till jordbruket i norra Sverige för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 193 600 000 kr.,
12. till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 3 966 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1979/80 års riksmöte väckta motionerna

1979/80:303 av Margot Håkansson (fp), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde en översyn av matsubventionerna i den riktning som i motionen anförts,

Onsdagen den
4 juni 1980

*Reglering av pris-
sena på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

1979/80:306 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 2-4) hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om utredning och förslag enligt följande: 2. att det etablerades en skärpt övervakning och kontroll över prisutvecklingen på jordbrukets produktionsmedel och att samhällsingripanden övervägdes om sådan kunde antas få en hämmande inverkan på denna prisutveckling, 3. att den fortsatta utvecklingen inom animalieproduktionen skulle ges största möjliga direkta anknytning till jordbruket, drivas i måttligt stora anläggningar och ges spridning över landet, 4. att stöd till upprustning av småbruk, främst i landets norra delar, övervägdes vid sidan av ett särskilt prisstöd och att regionalpolitiska insatser gjordes för spridning av kompletterande sysselsättning,

1979/80:388 av Oswald Söderqvist m. fl. (vpk),

1979/80:553 av Ivan Svanström (c) såvitt nu var i fråga (yrkandet 2),

1979/80:690 av Torsten Bengtson m. fl. (c),

1979/80:930 av Birgitta Hambræus och Pär Granstedt (båda c), vari yrkats att riksdagen beslutade föreslå regeringen att uppta förhandlingar med jordbrukets organisationer om statligt stöd till frukt-, rotfrukts- och grönsaksodling i enlighet med vad som framförts i motionen,

1979/80:933 av andre vice talmannen Thorsten Larsson m. fl. (c),

1979/80:939 av Arne Nygren (s), vari yrkats att riksdagen hos regeringen skulle begära en skyndsam utvärdering av orsakerna till nedgången av antalet mjölkleverantörer i skogslänen under senare delen av 1970-talet samt begära förslag om åtgärder för att mildra utvecklingen,

1979/80:1383 av Einar Larsson m. fl. (c),

1979/80:1390 av Ingvar Svanberg m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om utvärdering och förslag rörande stöd till jordbruket i Norrbotten,

1979/80:1392 av Daniel Tarschys (fp), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att prisstödet för kött och fläsk borde avvecklas,

1979/80:1751 av Anna Eliasson (c),

1979/80:1752 av Anna Eliasson m. fl. (c), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om subventioneringen och prissättningen i fråga om jordbruksprodukter och prispolitikkens sociala och folkhälsomässiga betydelse,

Onsdagen den
4 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

1979/80:1761 av Per Petersson m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde skyndsamma åtgärder för att förbättra de norrländska jordbrukarnas situation.

1979/80:1851 av Stig Josefson m. fl. (c).

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna
1979/80:2027 av Sven Eric Åkerfeldt m. fl. (c).

1979/80:2031 av Filip Johansson m. fl. (c,m), vari yrkats 1. att riksdagen beslutade om ett stöd till potatisodlingen i Norrland enligt jordbruksnämndens förslag på s. 108 i proposition 162, 2. att riksdagen beslutade om ett särskilt packeribidrag för ägg invägda vid runmärkesberättigade packerier enligt jordbruksnämndens förslag på s. 106 i proposition 162, 3. att riksdagen till Prisstöd till jordbruket i norra Sverige anvisade ett i förhållande till propositionen förhöjt förslagsanslag med 3 160 000 kr. till sammanlagt 196 700 000 kr. samt 4. att riksdagen beslutade uttala att bestämmelserna om utbetalning av Norrlandsstöd till kött- och fläskproducenter snarast borde ändras, så att såväl uppfödning som slakt skulle ske inom stödområdet i fråga för att det särskilda pristillägget skulle utgå.

1979/80:2032 av Filip Johansson m. fl. (c).

1979/80:2036 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade 1. avslå regeringens förslag om styrning av slaktsvinsproduktionens utbyggnad, 2. anta det av statens jordbruksnämnd utarbetade förslaget till styrning av fläskproduktionen, som förordats i motionen, 3. att av statens jordbruksnämnd konstaterat pristryckande överskott skulle föreligga för att differentierad produktionsavgift skulle tillämpas, 4. att medel för en särskild låginkomstsatsning avsattes i samband med kommande prisförhandlingar inom det utrymme jordbruket som kollektiv tilldelats samt 5. att som sin mening ge regeringen till känna att en bättre samstämmighet mellan samhällets kostupplysning och effekten av de åtgärder som kunde uppnås med jordbrukspolitiska styrmedel borde eftersträvas, och

1979/80:2037 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats 1. att riksdagen uttalade att momseffekten på livsmedel borde avskaffas genom att mervärdeskatten som härrörde från försäljning av livsmedel i sin helhet skulle återföras till konsumenterna i form av selektiva livsmedelssubventioner, 2. att riksdagen hos regeringen hemställde om en översyn av vilka varor som skulle anses vara livsmedel från skattesynpunkt och vilka livsmedel som ur närings- och andra synpunkter skulle ges en högre subvention vid fördelning av de medel som stod till förfogande för ändamålet.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle anta förslaget till lag om ändring i lagen (1967:346) om prisreglering på jordbrukets område,

2. beträffande styrning av animalieproduktionens utbyggnad m. m.

a) att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1979/80:2036 yrkandena 1–3 godkände vad i propositionen förordats om styrning av slaktsvinsproduktionens utbyggnad,

b) att riksdagen lämnade motion 1979/80:553 yrkandet 2 och motionen 1979/80:2032 utan vidare åtgärd,

c) att riksdagen lämnade motion 1979/80:306 yrkandet 3 och motionen 1979/80:388 utan vidare åtgärd,

d) att riksdagen lämnade motion 1979/80:1751 utan vidare åtgärd,

3. beträffande vissa näringsfysiologiska frågor

a) att riksdagen lämnade motionerna 1979/80:303, 1979/80:930, 1979/80:1392, 1979/80:1752 och motion 1979/80:2036 yrkandet 5 utan vidare åtgärd,

b) att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2037 yrkandet 2 såvitt avsåg kost- och näringsfrågor,

4. beträffande vissa prisregleringsfrågor m. m.

a) att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:306 yrkandet 2,

b) att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:690,

c) att riksdagen lämnade motion 1979/80:1383 utan vidare åtgärd,

d) att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2036 yrkandet 4,

e) att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2037 yrkandet 1 samt yrkandet 2 i återstående del,

5. att riksdagen godkände vad i propositionen förordats om regleringen av priser m. m. på sockerbeter,

6. att riksdagen godkände vad i propositionen förordats om prisregleringen på socker för tiden den 1 juli 1980–den 30 juni 1982,

7. att riksdagen godkände vad i propositionen förordats i fråga om användningen av avgiftsmedel som inflöt under regleringsåret 1980/81 eller hade influtit under tidigare regleringsår,

8. att riksdagen medgav att den rörliga kredit på högst 120 milj. kr. som år 1973 ställdes till statens jordbruksnämnds förfogande i riksgäldskontoret för ändamål utanför fördelningsplanen för införselavgiftsmedel fick under regleringsåret 1980/81 användas av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, statens jordbruksnämnd för ändamål inom jordbruksprisregleringen och regleringen av sockernäringen,

9. att riksdagen medgav att statens jordbruksnämnd för säsongmässig lagring av jordbruksprodukter för budgetåret 1980/81 fick disponera en rörlig kredit på högst 195 000 000 kr. i riksgäldskontoret,

10. beträffande prisstödet till jordbruket i norra Sverige

a) att riksdagen godkände vad i propositionen förordats i fråga om prisstödet till jordbruket i norra Sverige,

b) att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2027,

c) att riksdagen med anledning av motion 1979/80:306 yrkandet 4,

Onsdagen den
4 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

motionerna 1979/80:939, 1979/80:1390 och 1979/80:1761 samt motion 1979/80:2031 yrkandena 1 och 2 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört om en övergripande översyn av prisstödet till jordbruket i norra Sverige.

d) att riksdagen lämnade motion 1979/80:2031 yrkandet 4 utan vidare åtgärd,

11. beträffande stöd till trädgårdsnäringen

a) att riksdagen medgav att för budgetåret 1979/80 statlig kreditgaranti lämnades för lån till yttre rationalisering, lån till inre rationalisering, jordförvärvslån, driftslån och maskinlån med sammanlagt högst 608 000 000 kr., för lån till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. med högst 40 000 000 kr., för lån till rennäringens rationalisering m. m. med högst 2 500 000 kr. samt för lån till inköp av avelshästar och ridhästar med sammanlagt högst 500 000 kr.,

b) att riksdagen godkände vad i propositionen förordats om eftergift av vissa lån till trädgårdsföretag,

c) att riksdagen lämnade motion 1979/80:1851 utan vidare åtgärd,

12. beträffande användningen av okonventionella fodermedel att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:933.

13. att riksdagen till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 3 966 000 000 kr.,

14. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1979/80:2031 yrkandet 3 till Prisstöd till jordbruket i norra Sverige för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 193 600 000 kr.

Följande fyra reservationer hade avgivits av Svante Lundkvist, Sven Lindberg, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin, Martin Segerstedt och Maja Ohlin (alla s):

1. beträffande styrning av animalieproduktionens utbyggnad m. m., vari reservanterna ansett att utskottet under 2 a bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:2036 yrkandena 1–3 och med avslag på regeringens förslag i motsvarande del godkänner vad reservanterna förordat om ett system för styrning av slaktsvinsproduktionens utbyggnad och om förutsättningarna för systemets tillämpning,

2. beträffande vissa näringsfysiologiska frågor, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 a bort hemställa

att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört med anledning av motionerna 1979/80:303, 1979/80:930, 1979/80:1392, 1979/80:1752 och motion 1979/80:2036 yrkandet 5,

3. beträffande vissa prisregleringsfrågor m. m., vari reservanterna ansett att utskottet under 4 a bort hemställa

att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört med anledning av motion 306 yrkandet 2,

4. *beträffande vissa prisregleringsfrågor m. m.*, vari reservanterna ansett att utskottet under 4 d bort hemställa

att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört med anledning av motion 1979/80:2036 yrkandet 4.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Med anledning av ett tillfälligt handikapp ber jag att få hålla mitt anförande från min bänk.

Jag måste inledningsvis få erinra om den debatt vi förde här i riksdagen inför 1977 års jordbrukspolitiska beslut. Jag konstaterade då att vi under praktiskt taget hela 1970-talet i riksdagen hade varit i stort sett ense om vår jordbrukspolitik.

Den socialdemokratiska regeringen tillsatte 1972 års jordbruksutredning för att i enlighet med vad som sades redan 1967 utvärdera resultatet av den jordbrukspolitik riksdagen då bestämde sig för. Utredningen hade under stor enighet resulterat i ett betänkande, som också bemöttes positivt av remissinstanserna. Grunden var lagd för en proposition och ett riksdagsbeslut om vår jordbrukspolitik som skulle kunna omfattas med förtroende av både producenter och konsumenter.

I sin iver att framställa sig som särskilt mån om jordbrukarnas intressen spelade emellertid enligt min mening jordbruksministern bort mycket av det förtroende för vår jordbrukspolitik som också måste finnas på konsumentsidan. Den målsättning för jordbrukspolitiken som jordbruksutredningen enades om och där producenternas och konsumenternas intressen vägdes in med samma tyngd försköt jordbruksministern i sin proposition till producenternas fördel. Huvudsyftet med jordbrukspolitiken skulle enligt den proposition som den borgerliga regeringen redovisade för riksdagen vara inkomstutvecklingen för jordbrukarna. Konsumentintresset degraderades på det här sättet till ett andrahandsintresse.

Denna inställning följdes sedan upp med negativa ståndpunkter från jordbruksministern till de krav vi socialdemokrater reste på en förstärkning av konsumentdelegationens möjligheter att företräda konsumenternas intressen.

Jag varnade då jordbruksministern för det betänkliga även från näringsens synpunkt i att riskera det förtroende som konsumenterna måste kunna ha för att jordbrukspolitiken icke behandlas som en partsangelägenhet utan som en angelägenhet för hela svenska folket. Målet för jordbrukspolitiken måste vara att trygga vår försörjning med livsmedel av god kvalitet till rimliga priser för konsumenterna. Detta skall ske i en långsiktig och planmässig hushållning med de naturresurser som utnyttjas i jordbruket och med hänsyn tagen till skyddet för miljön. Det skall ske i en rationellt bedriven produktion, där driften får anpassas till de förutsättningar som kan gälla i olika delar av landet, en produktion som ger dem som arbetar i jordbruket deras del i den levnadsstandard svenska folket kan uppnå.

Jordbruksministern har icke kunnat undgå att uppleva en skärpt misstänksamhet från konsumentsidan mot vår jordbrukspolitik och mot hur

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Onsdagen den
4 juni 1980

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

regleringen av priserna på jordbruksprodukter fungerar.

Det är allvarligt om landets jordbruksminister upplevs som företrädare för den ena partens intressen i jordbrukspolitiken. Jag har ansett det nödvändigt att säga detta därför att jag upplever att jordbruksministern inom jordbrukspolitiken för ensidigt söker lösningar som i första hand skall passa producenternas intressen.

1972 års jordbruksutredning framhöll att en styrning av den totala slaktdjursproduktionen var nödvändig. Kostnaden för exporten skulle finansieras med en slaktdjursavgift som ett medel för att begränsa den totala produktionen. Under en period med besvärande överskott kunde det, ansåg utredningen, vara motiverat att begränsa de större företagens utbyggnad genom att låta dessa företag stå för en större andel av exportkostnaderna. Utredningen föreslog därför att avgiften borde kunna differentieras med hänsyn till företagsstorlek. En differentiering av slaktdjursavgiften borde enligt utredningen tillgripas endast då marknadssituationen för fläsk var sådan att differentieringen kunde anses vara motiverad.

Jordbruksministern anslöt sig i propositionen till vad utredningen anförde om syftet med en sådan styrning. Konsumentdelegationen deklarerade sin tveksamhet till en differentiering av slaktdjursavgifterna, med hänvisning till de negativa konsekvenserna för rationaliseringsutvecklingen. Riksdagen antog jordbruksministerns förslag. Vi socialdemokrater betonade i ett särskilt yttrande att avgiftsdifferentieringen icke borde utformas så att konkurrensen mellan olika råvaruproducenter snedvrids på ett sätt som står i motsättning såväl till jordbruksnäringens egna som till allmänt samhälls-ekonomiska intressen.

Jordbruksnämnden har sedan redovisat ett system för styrning av animalieproduktionen som ligger i linje med de riktlinjer som riksdagen uttalade sig för. LRF har utarbetat ett annat system, enligt vilket differentierade avgifter ersätts med ett differentierat pristillägg, som skulle utgå till producenter med högst 1 500 levererade svin per år. Pristillägget skulle enligt LRF:s uppfattning vara permanent och sålunda i kraft även när det inte råder något pristryckande överskott på fläsk. Tyngdpunkten i LRF:s förslag är lagd vid att genom en inkomstfördelning främja en produktion inom familjejordbruket, sålunda inte vid vad som var det ursprungliga motivet, att minska risken för ett icke önskvärt överskott.

Regeringen har i propositionen anslutit sig till det av LRF utarbetade förslaget. Även om jordbruksministern förordar att de pristillägg som detta förslag bygger på bör tillämpas bara när pristryckande överskott råder, så riskerar man med detta system enligt vår mening en icke önskvärd ökning av fläskproduktionen som permanentar överskotten och därmed också pristilläggen.

Med sitt förslag i den föreliggande propositionen medverkar regeringen till att främja en ytterligare utbyggnad av fläskproduktionen i ett läge då hälsovårdande organ uttalar sig för att man bör förbättra kostvanorna genom att minska konsumtionen av animaliskt fett. Om, som nu är fallet, slakterierna fortsätter att ge större rabatter till de stora producenterna än till

de små – det gäller även jordbrukskooperationens slakterier – och staten sedan i sin tur genom grispremier stimulerar de små producenterna, blir det sammantagna resultatet en ökad fläskproduktion i stället för en begränsad. Vid den hearing vi hade med representanter för bl. a. producentsidan framgick det också att det var detta som man hoppades på.

Vi kan därför för vår del inte ansluta oss till regeringens förslag. Vi förordar i stället det av statens jordbruksnämnd utarbetade förslaget. Detta system står i överensstämmelse med riksdagens beslut 1978 och syftar till att minska risken för icke önskvärda överskott. Jag yrkar därför bifall till reservation 1.

När LRF förordar och regeringen ansluter sig till denna nya typ av grispremie som man vill införa motiverar man i första hand detta med att det skulle innebära en omfördelning av inkomsten från större till mindre producenter.

Vi har från socialdemokratins sida i samband med att riktlinjerna för jordbrukspolitiken diskuterades inför 1977 års beslut uttalat att vi vill främja en inkomstutjämning även mellan olika jordbrukarkategorier – en solidarisk lönepolitik inom jordbruket. Men en sådan inkomstpolitik bör enligt vår mening inte få åstadkommas med åtgärder som strider mot andra mål för vår jordbrukspolitik, bl. a. en väl avvägd inriktning av vår jordbruksproduktion.

Vi anser inte att regeringens förslag uppfyller detta krav. För att främja en inkomstutjämning förordar vi i stället att statens jordbruksnämnd ges i uppdrag att i samband med kommande prisförhandlingar avsätta ett visst belopp av det utrymme som jordbruket kollektivt tilldelats i prisuppgörelsen till en låginkomstsatsning. Jag yrkar därför bifall till vår reservation nr 4.

Med anledning av bl. a. socialdemokratiska motioner har utskottet enats om behovet av en mer övergripande och parlamentariskt förankrad översyn av stödet till jordbruket i norra Sverige. Vi socialdemokrater är också väl medvetna om att det finns vissa jordbrukare som sitter utomordentligt besvärligt till på grund av den ekonomiska politik som den borgerliga regeringen har fört. Inte minst nyetablerade jordbrukare som inte haft förmånen att ärva sin gård kan på grund av de snabbt stigande räntekostnaderna ha stora bekymmer. Därför har vi kunnat ge vår anslutning till utskottets skrivning med anledning av motion 1383, i vilken det föreslagits att kostnadskompensationen för räntekostnader skall fördelas så, att kompensationen tillfaller de verkligt utsatta.

Herr talman! Jordbruksministern för i varje sammanhang fram familj jordbruket som – så har jag uppfattat det – den för honom snart sagt enda tänkbara företagsformen inom näringen. Vi socialdemokrater har för vår del slagit fast att familj jordbruket kommer att vara den dominerande företagsformen inom svenskt jordbruk. Vi har i vår jordbrukspolitik arbetat med sikte på att få till stånd bärkraftiga familj jordbruk. Men detta får å andra sidan inte innebära att vi till varje pris skall hindra andra företagsformer att utvecklas. Även inom jordbruksnäringen måste utrymme ges för möjligheter att pröva nya rön och alternativa företagsformer. Om jordbruket kollektivt

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Onsdagen den
4 juni 1980

*Reglering av priserna på jordbruksprodukter.
m. m.*

skall kunna utövas i mindre företagsenheter inom områden av vårt land där sådana företagsenheter är den enda möjligheten och detta skall kunna ske utan att konsumenterna eller skattebetalarna belastas med stora merkostnader, så måste näringen i områden där detta är möjligt drivas med metoder som ökar näringens kollektiva lönsamhet. Detta skall självfallet ske utan att man ger avkall på vad som från odlings- och miljösynpunkt kan vara lämpligt.

En stagnation av jordbruksnäringens utveckling på ett stadium som för dagen kan te sig acceptabelt kan för framtiden bli en svår belastning för hela näringen. Även från den synpunkten är det angeläget att jordbruksministern försöker se på näringens situation och framtid ur ett litet vidare perspektiv än det som vanligen framskymtar i hans propositioner.

Herr talman! Jag yrkar sålunda bifall till de socialdemokratiska reservationerna 1 och 4.

PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! I betänkandet nr 47 från jordbruksutskottet behandlas en fråga som har intresse för alla människor här i landet, nämligen frågan om regleringen av priserna på jordbruksprodukter. Jordbruksprodukter är oftast detsamma som livsmedel och därmed av särskilt intresse för de familjer som har en hög konsumtion av livsmedel. Så är fallet i familjer med flera barn och i familjer där de vuxna har ett krävande kroppsarbete. Men livsmedelspriserna har intresse också för den vanliga familjen med den vanliga nivån på livsmedelskonsumtionen. Frågan har också ett större intresse för de människor här i landet som har låga inkomster. Har folk låga inkomster kommer nämligen utgifterna för livsmedelsinköp att ta en mycket stor del av den begränsade inkomst som står till förfogande. Livsmedelsposten i familjebudgeten blir då en tung och kännbar post. Vpk:s livsmedelspolitiska linje är att slå vakt om främst låginkomsttagarnas läge på livsmedelsmarknaden. Det gör man genom att ta bort momseffekten på livsmedlen. Vpk:s livsmedelspolitiska linje erkänner också jordbrukarnas rätt till en med jämförbara grupper likvärdig inkomst. Men jordbrukarna måste tillförsäkras denna inkomst på ett sätt som är fördelningspolitiskt godtagbart.

Jag skall övergå till att kommentera motionernas behandling i utskottets betänkande.

I motionen 306, yrkandet 3, påtalas de negativa effekterna från miljö- och djurhälsosynpunkt av vissa utvecklingsdrag inom animalieproduktionen. Krav reses på en utvecklingsinriktning mot största möjliga direktanknytning till jordbruket i måttligt stora anläggningar med spridning över landet. I motionen 388 ställs liknande krav. Här reses krav på i möjligaste mån inhemsk foderförsörjning, en avelsinriktning som tillgodoser djurens välbefinnande och en begränsning i användningen av antibiotika för att undgå ogynnsamma effekter.

Utskottets skrivning med anledning av dessa yrkanden är så pass positiv, att jag för denna gång kan avstå från att yrka bifall till motionerna. Vi kommer i stället att noga följa utvecklingen i fortsättningen.

Onsdagen den
4 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

Vad sedan gäller motionen 2037, som väckts med anledning av propositionen 1979/80:162, så innehåller den de stora och kontroversiella kraven i detta sammanhang. Det första kravet är att momseffekten på livsmedel skall avskaffas genom att den mervärdeskatt som härrör från försäljning av livsmedel i sin helhet skall återföras till konsumenterna i form av selektiva livsmedelssubventioner. Det andra kravet, som är en följd av det första, är att en översyn görs av vilka varor som skall anses vara livsmedel från skattesynpunkt och vilka livsmedel som från näringsynpunkt och från andra synpunkter skall ges en högre subvention vid fördelning av de medel som står till förfogande för ändamålet.

Inget av dessa två krav grundas på någon ny princip. Båda principerna är redan i tillämpning sedan några år tillbaka. Vad de handlar om är att höja subventionsnivån, så att hela momseffekten på livsmedel återförs till konsumenterna. Enligt uppgift i utskottets betänkande var livsmedelsmomsen år 1979 ca 9 miljarder kronor. Av denna summa gick då, enligt utskottet, 3,4 miljarder tillbaka till konsumenterna i form av livsmedelssubventioner. Om dessa uppgifter är korrekta skulle år 1979 ca 5,6 miljarder kronor av livsmedelsmomsen ha stannat kvar i statskassan. Det fordras sålunda en radikal höjning av livsmedelssubventionerna, om momseffekten på livsmedel helt skall tas bort. Vid en sådan höjning är det viktigt att en riktig fördelning görs, så att näringsriktiga livsmedel gynnas på bekostnad av mindre näringsriktiga. Därför måste en radikal höjning av livsmedelssubventionerna åtföljas av en ordentlig genomgång av vilka livsmedel som skall subventioneras och till vilken nivå. Det är självklart också nödvändigt att fastställa vad som från skattesynpunkt skall förstås med livsmedel.

Utskottet gör i sin skrivning ett märkligt konstaterande, som jag inte kan underlåta att bemöta. Man skriver mitt på s. 12 i betänkandet: "Utskottet noterar att vänsterpartiet kommunisterna i motionen 2037 frånfallit de krav på avveckling av mervärdeskatten på livsmedel som man tidigare framfört vid upprepade tillfällen."

Har vpk verkligen gjort det? Ja, formellt kan det synas så. Men det gäller bara formellt. Det är ju, som vi också säger i motion 2037, möjligt att ta bort momsens på livsmedel på två sätt. Det ena är att helt enkelt ta bort den. Det andra sättet är att, som föreslås i motionen, till konsumenterna återföra hela momsintäkten från livsmedelsförsäljningen till konsumenterna. Den senare metoden kan ha fördelar, därför att viktiga och näringsriktiga livsmedel då kan ges en högre subvention, samtidigt som mindre viktiga eller umbärliga livsmedel ges en lägre eller ingen subvention. Vid båda metoderna blir det nödvändigt att avgränsa vad som skall anses vara livsmedel från skattesynpunkt.

Det handlar sålunda inte om något frånfall av ställda krav från vpk:s sida. I själva verket har dessa alternativa krav rests ett flertal år. Vi har aldrig krävt både borttagande av livsmedelsmomsen och livsmedelssubventionerna. Det har förekommit att båda alternativen aktualiserats i motioner till samma riksdag, men avsikten har varit den jag här och nu angivit.

Utskottet yrkar avslag på motionen med hänvisning till att motionärerna

Onsdagen den
4 juni 1980

*Reglering av pris-
sena på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

inte anvisat hur förslagen skall finansieras. Som ett litet oppositionsparti har vi inte de utredningsresurser som skulle behövas för att framlägga en heltäckande statsbudget. Jag anser därför att det är den sittande regeringens sak att lösa finansieringsfrågan. Jag vill bara antyda att ett slopande av indexregleringen av skatteskalorna förmodligen skulle räcka för genomförande av den här tilltänkta reformen. Det skulle vara en reform som fördelningspolitiskt gynnade låg- och mellaninkomsttagare, vilka nu under flera år fått vidkännas en sänkning av sina reallöner.

I motionen 306, yrkande 2, krävs skärpt övervakning och kontroll av prisutvecklingen på jordbrukets produktionsmedel. Samhällsingenjörerna skall övervägas om de kan tänkas få en hämmande inverkan på denna prisutveckling. Det är viktigt att hålla tillbaka en prisstegring på dessa produktionsmedel, eftersom den slår igenom vid förhandlingarna om prissättningen på jordbrukets produkter. Utskottet avstyrker motionen med hänvisning till att man utgår från att denna prisutveckling kommer att ägnas skärpt uppmärksamhet. Jag kommer nu inte att hemställa om bifall till motionsyrkandet, men vi kommer uppmärksam att följa utvecklingen. Vid den kommande voteringen kommer vi att stödja reservationen 3, som tar upp ett liknande krav.

I yrkande 4, motion 306 slutligen, tas frågan om stöd till småbruk, främst i landets norra delar, upp. Vi menar också att det är viktigt att kunna bo kvar på småbruk i dessa delar av landet och att det tillskapas kompletterande sysselsättningar.

Här förordar utskottet en översyn av förhållandena för småbruket i dessa områden av landet för att nå likställighet i levnadsvillkoren. Utskottet hamnar slutligen på ett tillkännagivande till regeringen med anledning av fem motioner, däribland motion 306. Därför har jag i dag inget yrkande på den punkten.

Herr talman! Med det nu anförda yrkar jag bifall till motion 306, yrkande 3, och motion 2037, båda yrkandena.

Jag vill sluta det här anförandet med att ställa en direkt fråga till jordbruksutskottets ordförande, Einar Larsson.

När vi för några dagar sedan debatterade prisregleringen för fisk sade Einar Larsson att livsmedelssubventionerna efter den 1 juli 1980 skulle komma att höjas till en nivå som ganska precis motsvarade en återbetalning av den livsmedelsmoms som staten får in. Jag hade då inte tillgång till sifferuppgifter om storleksordningen på den nödvändiga höjningen för att uppnå en sådan återföring till konsumenterna, men nu redovisar utskottet i sin skrivning siffror för år 1979. Jag har tidigare i mitt anförande berört dessa och funnit att höjningen av livsmedelssubventionerna skulle behöva bli så stor som 5,6 miljarder. Här måste det väl föreligga ett missförstånd från någon part. Det vore bra om Einar Larsson ville klara ut hur det förhåller sig med denna fråga. Jag tror inte att han är beredd att gå med på en sådan höjning av subventionerna.

EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Jag skulle faktiskt gärna vilja inleda detta anförande med att ge en komplimang till Per Israelsson för hans sätt att diskutera dessa frågor. Det är i regel på reellt sakunderlag som förslag framförs och frågor ställs. Därför är det också angeläget att jag får tillfälle att svara på den fråga som Per Israelsson ställde just nu. Man kan möjligen säga att vårt betänkande kunde ha innehållit några rader till, vilka givit en klarare bild av läget.

I den summa på 8,9 miljarder som här nämndes ingår allt möjligt som kallas för livsmedel. Om jag nöjer mig med att ta bort den momseffekt som uppstår vid försäljning av malt- och läskedrycker, återstår för övriga produkter endast 4,9 miljarder. Tar jag ytterligare bort en del andra produkter, som inte är direkt komna från jordbruket, har vi kvar en summa på litet över 4 miljarder. Med hänsyn till vad som nu har framkommit i pressen om pågående förhandlingar om den eventuella miljard som det kan röra sig om i kostnadskompensation är jag framme vid något över 5 miljarder. Det, Per Israelsson, motsvarar ganska precis momseffekten på baslivsmedel från svensk jordbruksproduktion. Jag är tacksam för att jag gavs tillfälle att göra denna beskrivning.

Vi är då inne på frågan om bedömningen av vad som är baslivsmedel. Det är föremål för en viss diskussion. Jag tycker, herr talman, att man har anledning att uttrycka glädje över den, vågar jag påstå, i nordisk och internationell jämförelse ovanliga enighet som råder kring jordbrukspolitiken. De nyanser och skillnader i bedömningen som kan utläsas av exempelvis detta utskottsbetänkande är vid internationell jämförelse försumbara eller mycket marginella.

Jag kan endast uttrycka glädje över detta. Därför är jag litet förvånad över att utskottets vice ordförande i sitt anförande ändå försöker skruva debatten dithän att här skulle finnas betydande klyftor. Jag vill bestämt bestrida att så är fallet.

Det som vi har diskuterat här och som man kan tycka litet olika om är, säger Svante Lundkvist, frågan huruvida jordbruksministerns proposition och utskottsmajoritetens förslag syftar mer till producenternas än till konsumenternas intressen. Det är naturligtvis alltid en väldigt svår och mycket grannlaga balansgång att hitta vad som är den rätta avvägningen. Vi känner nu till att många jordbrukare – då kanske speciellt unga jordbrukare, som har startat i rationella och bärkraftiga företag – ändå har betydande ekonomiska bekymmer och i stor utsträckning rent av är konkurshotade. Det tycker jag inte ger belägg för Svante Lundkvists påstående att det skulle ha givits någon särskild favör åt producentsidan.

Jag vill tvärtom säga att det finns anledning att med glädje konstatera att 1977 års principbeslut börjar slå igenom på olika sätt. Det råder en ganska hygglig balans mellan produktion och konsumtion. Kanske finns det små tendenser till överproduktion av några produkter, men det observeras, och i propositionen och i utskottsbetänkandet diskuterar man också att åtgärda det.

När Svante Lundkvist påstår att våra åtgärder under de senaste åren

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

Onsdagen den
4 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

speciellt skulle ha gynnat producenterna, vill jag säga att i socialt hänseende finns det alltså kvar en mycket stor skillnad mellan i jordbruket arbetande befolkning och jämförbara grupper. Jag tänker på möjligheten att få ledighet i samband med sjukdom eller att rent av ta litet semester.

Det har tagits små försiktiga steg på vägen mot en viss jämställdhet därvidlag, men jag tycker att det är ganska orättvist att påstå att jordbrukarna skulle ha några favörer i det avseendet. Om Svante Lundkvist på allvar menar det, är han mycket illa informerad om den dagliga rutinen hos den aktiva jordbrukarbefolkningen. Det handlar inte om någon åttatimmarsdag eller någon fyratimmarsvecka eller några fyra à fem veckors semester. Det handlar heller inte alltid om de timlöner som kunde vara berättigade.

Jag vill i det sammanhanget avvisa den reservation som är betecknad med nr 3 och som ännu inte är kommenterad. Där finns en mycket underlig formulering: "Några ökade kostnader med anledning av avtalen uppstår knappast förrän tidigast under sommaren. Dessutom har företagen i allmänhet redan i sina kostnadskalkyler avsatt erforderliga medel för att täcka löneökningarna."

Den formuleringen vittnar verkligen inte om någon särskild insikt i hur det går till i ett jordbruksföretag. Tvärtom måste man kanske år i förväg förskottera kostnader för produktionen, och sedan får man ta emot vad det kan bli i prisutveckling. Det är inte så lyckligt att man avsätter i någon kostnadskalkyl. Det kan tvärtom vara så att när året är slut blir det mycket mindre över än det var året före. Det har man nog upplevt ofta.

Jag vill också något kommentera de små skillnader som jag antydde. Oppositionspartierna har accepterat att man ser till att ha en viss styrning av animalieproduktionen. Det är väldigt bra att vi är eniga på den punkten. Ingen är gynnad av att vi får ett pristryckande överskott.

Tidigare har vi haft en viss diskussion om vilka styrmedel och metoder man skulle använda. Jag vill gärna bekräfta att jag personligen alltid har trott mest på etableringskontroll i samband med andra åtgärder. Det har emellertid inte varit möjligt att få gehör för det. Andra metoder har utarbetats under ganska stor vanda, och man tycks inte vara särskilt lycklig över den teknik som jordbruksnämnden föreslår.

I propositionen har jordbruksministern valt en teknik med pristillägg, och den har utskottets majoritet accepterat, vilket emellertid reservanterna inte har gjort. Vi får väl se hur det fungerar. Jag tycker nog att Svante Lundkvist slog in en del öppna dörrar när han så klart i förväg anser sig veta att metoden måste fungera illa. Jag tror inte att det är så säkert, utan jag tycker att det är värt att prova den tekniken, i all synnerhet med tanke på det resonemang som förs i en av de andra reservationerna, där det talas om en viss låglönesatsning. Jag tror faktiskt att ett pristilläggssystem kan bli mycket effektivt. Jag vågar påstå detta mot bakgrund av kännedomen om att marginalerna i nettoeffekt från ett stort animalieföretag ofta är ganska små, och att de påverkas ganska snabbt av förändringar i prissituationen mellan olika företag. Jag tror att det också kan vara en riktig låglönesatsning som är inbyggd i det systemet.

I reservation 4 som har fogats till betänkandet talar reservanterna om att man vill ha samma låginkomstsatsning när det gäller mjölkproduktionen. Men vi har också i utskottsbetänkandet med en formulering som gäller detta och som är mycket väsentlig. Vi har nämligen sagt att det gäller att i tid se upp så att vi inte får samma bekymmer med mjölkproduktionen som är på väg att växa fram när det gäller ägg- och fläskproduktionen och att man även i tid bör se upp så att denna produktion inte får slagsida i fråga om struktur och omfattning.

Sammanfattningsvis vill jag, herr talman, säga att Svante Lundkvist slog in några öppna dörrar när han avslutade sitt anförande med att säga att man skall behålla nationalitet och effektivitet. Det råder ingen ocnighet på den punkten. Jag vill än en gång säga att de reservationer som är fogade till detta mycket väsentliga betänkande är av ganska marginell karaktär.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag misstänker att utskottets ordförande ändå hörde att jag sade att i dagens läge är vi från socialdemokratins sida väl medvetna om att det finns vissa jordbrukargrupper som är hårt klämda av den ekonomiska politik som regeringen fört. Det gäller inte minst de nyetablerade och de unga, som kanske inte haft tillgång till egna förmögenheter eller ärvt gårdar och som på grund av de snabbt stigande räntekostnaderna nu har en utomordentligt svår situation. Men det är på dem som man skall rikta in sina åtgärder när det gäller att ge stöd. Man kan inte på det sätt som Einar Larsson gör generalisera och tala om hela jordbruket när vi diskuterar vilken standard människor lever på.

Jag har hela tiden försökt påta mig uppgiften att varna jordbruksministern för att uppträda så, att man får ett intryck av att det i första hand är producentintressena som han ömmar för. Om vi i detta land skall kunna föra en jordbrukspolitik som blir till gagn för näringen är det utomordentligt angeläget att den kan omfattas med förtroende också av konsumenterna.

När det gäller det exempel som vi har tagit upp i dag och nu diskuterar, har det ursprungliga syftet varit att försöka begränsa riskerna för överskottsproduktion på fläsk. Men jordbruksministern vrider i stället detta med stöd från LRF:s sida till att i huvudsak bli en fråga om att stödja en utveckling inom familj jordbruket. Med den uppläggning han har valt riskerar vi alltså att få en permanentning av överskottet, som kommer att fortsätta att utlösa de nya grispremierna. Därmed har vi skaffat oss det bekymmer på halsen som vi skulle försöka motverka.

Jordbruksnämnden hade ett förslag som jag tror skulle haft bättre möjligheter att lyckas. En utebliven avgift innebär nämligen icke samma stimulans som ett bidrag som man plötsligt får för en produktion. Det torde vara ett oomkullrunkeligt faktum. Därför är jag rädd för att detta system tyvärr kommer att medverka till – som jag nämnde i mitt tidigare anförande –

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

Onsdagen den
4 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

att vi får en fortsatt risk för överskottsproduktion. Och då har vi ju inte för ett ögonblick löst det problem som vi var ute efter att lösa.

PER ISRAELSSON (vpk) replik:

Herr talman! Einar Larsson bekräftade i sitt inlägg det han sade när vi diskuterade prissättningen på fisk, nämligen att livsmedelssubventionerna efter den 1 juli skall uppgå till samma belopp som inflyter i moms. Förklaringen har nu kommit. Den sammanhänger med den begränsningsproblematik som vi tar upp i vårt andra yrkande. Vi säger där att det måste klargöras vad som skall förstås med livsmedel ur skattesynpunkt. Jag har fått intrycket att Einar Larsson ser på avgränsningsfrågan i mer begränsad omfattning än vi gör. Om gränsen dras vid vissa baslivsmedel är det möjligt att det Einar Larsson säger är sakligt riktigt.

Svante Lundkvist tog upp frågan om fläsket, och den har jag berört i mitt tidigare inlägg. Det kan vara önskvärt med en differentiering av subventionerna så att näringsriktiga livsmedel får högre subventioner än andra, mindre näringsriktiga. Ur den synpunkten har jag intrycket, vilket jag visst sade i debatten om fisken, att det är bättre att subventionera fisk än fläsk. Även ur beredskapssynpunkt är det en fördel för landet om fläskproduktionen inte ökar ohämmat utan håller sig inom vissa gränser.

Jag vill emellertid framhålla att vårt krav att ta bort momseffekten på livsmedel nog inte är helt tillgodosett med den höjning som kommer den 1 juli. Vi kommer säkert att få en diskussion om vad som skall förstås med livsmedel ur skattesynpunkt, så frågan är nog inte, trots höjningen, helt ur världen för vår del, Einar Larsson.

EINAR LARSSON (c) replik:

Herr talman! Det är klart att det alltid kommer att pågå en diskussion om vad som är hälsoriktig kost och vad som skall räknas som baslivsmedel. Den diskussionen är nu i gång och jag tycker att den är positiv.

Det är helt klart att det inte är särskilt lätt att få alla människor att tycka lika i denna fråga. Jag tar mig själv friheten att tycka att malt och läsk kan räknas bort till fördel för mjölken, som är bättre. Det kan hända att jag har fel, men om alla tyckte så skulle det inte bli så stora problem med mjölköverskottet.

Beträffande Svante Lundkvists inlägg om att en del jordbrukare har det svårare än andra vill jag säga att så kommer det alltid att vara. Mot den bakgrunden är det också att välkomna att utskottet kunnat göra en enig skrivning på den punkten med förslag om att pengar skall skjutas till jordbruken på ett sådant sätt att de hamnar där de är mest berättigade.

Vad gäller livsmedelssubventionerna vill jag än en gång påpeka att vi i utskottet inte tyckt oss ha ett faktaunderlag som ger oss möjlighet att ta ställning till hur styrningen bör ske mellan olika livsmedel. Jag tycker att vi har anledning att avvakta den livsmedelsberedning som är tillsatt och som har till uppgift att försöka utvärdera vad som skall bedömas som hälsoriktig kost, dvs. vad som skall ha rätt till subventioner och vad som inte skall ha det. I

avvaktan på det resultat livsmedelsberedningen kan komma fram till har utskottet nöjt sig med att uttrycka vikten av att dessa frågor uppmärksammas och följs upp.

PER ISRAELSSON (vpk) replik:

Herr talman! Så mycket har jag inte att tillägga till vad Einar Larsson sagt. Jag vill bara framhålla att det är viktigt att man i fortsättningen gör en klar avgränsning, så att man verkligen vet vad man diskuterar när man i den politiska debatten tar upp livsmedelssubventionerna.

Jag tycker också att det är viktigt att det så snart som möjligt tas fram ett faktaunderlag för en bedömning av hur man skall styra subventionerna och av vad som skall förstås med näringsriktiga livsmedel och hur subventionerna alltså skall styras.

Jag är överens med Einar Larsson när det gäller mjölk och maltdrycker. Det är nog bättre med mjölk, och att subventionera maltdrycker torde inte vara nödvändigt. Men däremot torde det vara nödvändigt att subventionera en del livsmedel som i dag inte subventioneras. För att göra den bedömningen måste det finnas ett faktaunderlag, och det bör tas fram så snart som möjligt. Men jag har också en känsla av – och den bygger på erfarenheter från 1972 års jordbruksutredning – att det inte är så enkelt för sakkunskapen att komma överens på detta område, och det är ett hinder för att det här skall gå snabbt. Det visade sig nämligen att det finns rätt olika meningar bland sakkunskapen om vad som är näringsriktiga livsmedel och vad som inte är det.

SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Vad vi vill ge uttryck åt i det här sammanhanget är att samtidigt som vi tycker att det är riktigt att stödja tillkomsten av bärkraftiga familjejordbruk för att vi skall kunna få en rationell produktion och möjligheter för människor att leva på sina insatser i jordbruket kan vi å andra sidan inte vara likgiltiga för vilken inriktning produktionen skall ha. Det får alltså inte enbart vara en huvuduppgift att vi säger att vi skall ha bärkraftiga jordbruk, utan frågan är också vad vi skall producera. Det är där jag menar att den här propositionen pekar i fel riktning.

GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Den proposition som vi behandlar i dag medför mycket stora kostnader för samhället. Det statliga stödet för att hålla nere priserna på vissa viktiga livsmedel uppgår till ständigt ökande summor. Ibland har dessa halvårliga belopp sedan 1972 uppgått till hela det belopp som förhandlats fram mellan jordbruket och konsumentdelegationerna. Det framgår av kostnadsstatistiken från jordbruket, med mejerier, slakterier och kvarnar.

Ibland har man, såsom i den proposition som vi behandlar i dag och som tar upp förhandlingsresultatet per den 1 januari 1980, täckt bara en del av beloppet genom subventioner med skattemedel. Livsmedelssubventionerna beräknas under första hälften av 1980 öka med 120 milj. kr. och uppgår nu i

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Onsdagen den
4 juni 1980

*Reglering av pris-
erna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

budgeten till nära 4 miljarder kronor. En del av detta belopp tillförs jordbruket som låginkomstsatsningar, och en del går till hjälp till avhyttarverksamhet. Dessutom används också av statliga medel hela 193 milj. kr. för att stödja livsmedelsproduktionen i det norrländska jordbruket.

Just i dagarna förhandlar vi om nya höjningar av priserna på jordbruksbaserade livsmedel. Att de förhandlingarna kommer att sluta i över 1 miljard kronor i ökade livsmedelspriser står redan klart. Med hänsyn till regeringens löfte inför avtalsrörelsen att man i allt väsentligt skall subventionera höjningar av livsmedelspriserna per den 1 juli 1980 kan detta innebära att dagens subventionsbelopp på nära 4 miljarder kan komma att öka med närmare 25 % enbart på grund av kostnadsstegringarna under ett halvår. Det blir svårt för en regering som redan brottas med stora statsfinansiella problem.

Det är mycket stora och snabbt ökande belopp som nu tillförs jordbruket bl. a. som kompensation för ökade priser på produktionsmedel. Det finns nog inga andra näringar som så snabbt får en så fullständig kostnadskompensation. Men det följer en automatik som fastlagts i avtal 1978. Därför är yrkande 2 i vpk-motionen 306 om skärpt övervakning och kontroll över prisutvecklingen på jordbrukets produktionsmedel ett intressant förslag, speciellt i en tid av kraftig inflation och i en tid då man eftersträvar återhållsamhet med statens utgifter. Av den anledningen är det märkligt att regeringspartiernas representanter inte har velat uttala sig mera bestämt för att bromsa upp utvecklingen av de priser som gäller vid jordbrukarnas inköp av produktionsmedel. Jordbruket bör också medverka i kampen mot inflationen.

Med anledning av motion 306 föreslår vi i vår reservation 3 att regeringen ges till känna att det bör råda prisstopp på jordbrukets produktionsmedel till den 1 juli och att det därefter bör ske en intensiv prisövervakning. Einar Larsson berörde något vår reservation och menade att vi inte har rätt. Men eftersom man inom en stor del av löntagarkollektivet i dag har förbundsförhandlingar och lokala förhandlingar, blir det faktiskt så att de kostnader som den senaste avtalsrörelsen leder till inte kommer att beröra dessa produktionskostnader förrän under den allra sista månaden av avtalsperioden. Därför kunde man mycket väl ha haft ett prisstopp i detta läge.

I nu pågående förhandlingar beräknas dessa prisökningar enbart på ett halvår till över 800 milj. kr.; dock skall man minska detta belopp med kostnaderna för räntehöjningar. Nu signaleras också kraftiga prisökningar på bl. a. handelsgödsel. Ett temporärt prisstopp på dessa varor hade därför verkligen varit angeläget. Regeringen talar mycket och ofta om att vi skall minska den offentliga sektorns kostnader. Egentligen tillhör våra livsmedelssubventioner, som är en form av transfereringar, också den offentliga sektorns utgifter. Därför hoppas vi att regeringen skall uppskatta vårt intresse för ekonomisk återhållsamhet och att man skall vidta åtgärder i enlighet med önskemålet i reservation 3, som jag yrkar bifall till.

Sedan flera år tillbaka pågår en livlig diskussion i massmedia och i olika livsmedelstidskrifter om näringsvärdet i vår kost och om angelägenheten av

ändrade kostvanor hos en stor del av befolkningen. Häromdagen uttalade sjukvårdsministern att man borde stimulera en stor del av befolkningen till ändrade kostvanor för att på det sättet främja vår folkhälsa och för att minska sjukvårdskostnaderna.

Vi bör stimulera konsumtionen av en mer allsidig kost, som följer den kostpyramid eller kostcirkel som våra näringsexperter har utarbetat och som har tyngdpunkten på bröd, fleromättat matfett, mager mjölk, rotfrukter, fisk och grönsaker. Såväl livsmedelsverket som socialstyrelsen och våra professorer i näringslära rekommenderar minskad konsumtion av fläsk, smör, grädde och socker. Av ett omfattande åtgärdsprogram om bättre kost- och motionsvanor inför 1980-talet, som socialstyrelsens hälsoupplysningsnämnd har sammanställt, framgår bl. a. att kostvanorna inte har utvecklats i den positiva riktning som man hade hoppats. I vissa delar rör det sig t. o. m. om klara försämringar.

I sex motioner från alla partier utom från moderata samlingspartiet uppmärksammas dessa problem. Man vill att större hänsyn skall tas till folkhälsan vid fastställandet av priser och subventionering när det gäller jordbruksbaserade livsmedel.

När den s. k. beredningen för livsmedels- och näringsfrågor tillsattes 1978 väckte det mycket stora förhoppningar om att nu skulle större hänsyn tas till näringsfysiologiska rön i vår jordbruks- och livsmedelspolitik. Tidningen Expressen skrev i juli 1978 följande: När man började subventionera jordbruksprodukter på 1970-talet blev följden efter hand att fettkonsumtionen, som varit på nedgång i många år, plötsligt började stiga igen.

I vår motion 2036 konstaterar vi bl. a. att konsumtionen av fläsk och fläskkött har ökat med 60 000 ton från 1973 till 1978, och i propositionen på s. 12 säger jordbruksministern att han antar att det skall bli ett utökat avsättningsutrymme för fläsk och fläskkött. Det är i sanning oroande profetior för den svenska folkhälsan, speciellt när man tänker på att subventionerna främst tillkommit som ett stöd till barnfamiljer och låginkomsttagare.

Men vad har nu livsmedelsberedningen gjort? Hittills har den till synes mest ägnat sig åt intern information. Enligt propositionen bör den skapa ett bredare kunskapsunderlag för departementets ställningstaganden till olika frågor i livsmedelspolitiken. Nu har snart två år gått sedan beredningen tillsattes. I tidningen Vår Föda kan man läsa vilka ämnen som behandlats av beredningen, och det visar sig därvid att man ännu inte tagit itu med den huvudsakliga uppgiften, nämligen att undersöka styrmedlens effekter i jordbrukspolitiken.

Varför måste det gå så långsamt?

Nu står vi återigen inför frågan om nya stora subventioner, om regeringen skall infria sina löften. Därmed får vi kanske ytterligare stimulans även till produktion av sådana varor som vi borde konsumera mindre av. Jordbrukarna får ju enligt jordbruksnämndens beräkningar ökade inkomster som en följd av subventionerna. Man kan fråga sig: Är det starka ekonomiska intressen i jordbrukets och förädlingsindustrins olika grenar som hindrar

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Onsdagen den
4 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

jordbruksministern att differentiera subventionerna så att också den hårt trängda trädgårdsnäringen får del av dessa statliga medel?

Inte ens lantbruksuniversitetet skrädder orden. Enligt ett tidningsreferat sade en professor på en konferens nyligen: Sveriges bönder ger oss skräpmat. – Jag delar absolut inte det hårda omdömet, men man måste förstå otåligheten hos dem som vet hur det ligger till.

Jordbruksnämnden har i en bilaga till propositionen redovisat de ekonomiska effekterna av subventionerna och även effekterna i fråga om produkternas näringsriktighet. Subventionernas inverkan har bl. a. visat sig i en ökning av fettmängden i genomsnittskonsumentens föda under en period av sju år från index 100 till 121,5. Utan subventioner skulle ökningen ha stannat vid 116, vilket motsvarar just den 5-procentiga minskning av fettkonsumtionen som socialstyrelsen rekommenderar.

Jag vill inte plädера för ett plötsligt borttagande av subventionerna för vissa varor, men jag anser att man nu måste göra en omfördelning av dem. Vi har i reservation nr 2 på ett som vi själva tycker avdramatiserat sätt uttryckt en vädjan till regeringen, som jag tycker att alla som motionerat i denna fråga bör kunna ge sin anslutning till. Vi hemställer att riksdagen ger regeringen till känna att en bättre samstämmighet mellan samhällets kostupplysning och effekten av de åtgärder som kan uppnås med jordbrukspolitiska styrmedel bör eftersträvas.

Vi tycker att denna vädjan bör kunna tillfredsställa alla inom riksdagen, speciellt alla motionärer. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservation nr 2.

FILIP JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag har begärt ordet i den här debatten framför allt för att säga några ord om det Norrlandsstöd som har omprövats och beträffande vilket det lagts fram ett nytt förslag.

Norrlandsstödet tillkom för ganska precis tio år sedan. Avsikten var att man med Norrlandsstödet skulle ge det norrländska jordbruket ungefär samma ekonomiska förutsättningar som jordbruket i Mellansverige.

Till att börja med fungerade också stödet någorlunda, men under senare år har det skett en utomordentligt kraftig eftersläpning, främst på grund av den starka inflationen och på grund av att Norrlandsstödet inte har omprövats under de tre senaste åren. Detta har lett till att jordbrukarna i Norrland, framför allt i övre Norrland, råkat i en utomordentligt bekymmersam ekonomisk situation. Driftbyråns resultatanalys, som nyligen har kommit ut, visar också att man de senaste två åren har haft en minusförräntning på mer än 5 % i övre Norrland.

Den ekonomiska situationen för jordbruket i allmänhet har varit dålig, men i övre Norrland har den negativa förräntningen varit dubbelt så stor som i de näst sämsta områdena.

Det är utomordentligt tragiskt att behöva notera detta, eftersom det rör sig om ett område där man har gjort utomordentligt stora insatser för rationalisering. Det gäller det här årtiondet och senare hälften av 1960-talet.

I början av 1950-talet hade vi 12 000 mjölkleverantörer i Norrbotten, medan vi nu har endast 2 100.

Den här ekonomiska situationen har nu medfört att 10 % av de aktiva brukarna i dag har en ekonomi som gränsar till konkurs. Detta skall ses mot bakgrund av målsättningen i det här landet: dels att ha en jordbruksproduktion i hela landet, dels att jordbrukarna i alla delar av landet skall ha ungefär jämbördiga ekonomiska förutsättningar. Inte minst tragiskt är att det gång efter annan i diskussionsinlägg sägs att den nuvarande regeringen har gjort stora eftergifter till förmån för främst producenterna.

Svante Lundkvist har i denna debatt ondgjort sig över att jordbruksministern har satt inkomstmålet främst i sitt arbete på att söka lösningar, lösningar som enligt Svante Lundkvist framför allt borde passa producenterna.

Jag är inte förvånad om många av de unga jordbrukare som i dag arbetar på de ekonomiska villkor som jag nu har redovisat upplever en utomordentligt stark tragik när de möts av sådana diskussionsinlägg.

Svante Lundkvist varnar jordbruksministern för att denne inte tillgodoser konsumenternas intressen i större utsträckning. Han ställer sig främst på producenternas sida, menar Svante Lundkvist. Vore det inte lämpligare, Svante Lundkvist, att Svante Lundkvist som har goda kontakter på konsumentsidan ginge ut och försökte informera konsumenterna om den verkliga situationen bland dagens jordbrukare? Det skulle vara en rätt stor uppgift. Nu sprider Svante Lundkvist i stället oro med sitt tal om regeringens favoriserande av landets jordbrukare.

De insatser som har kunnat göras med hjälp av Norrlandstillägget och som bidragit till att skapa varaktiga sysselsättningstillfällen är, det vågar jag tryggt påstå, de absolut billigaste regionalpolitiska insatser som har kunnat göras. De här bygderna har i allmänhet en utomordentligt stor arbetslöshet, framför allt mitt eget län. Det görs insatser på olika sätt för att bemästra den arbetslösheten, men inga insatser har visat sig så pass effektiva i de verkliga glesbygderna och inga insatser har varit så billiga som just de som har gjorts för att skapa bestående arbetstillfällen i jordbruket.

Utskottet har enat sig om att föreslå en utredning om Norrlandsstödet. Jag har också accepterat detta. Jag är visserligen medveten om de utomordentliga svårigheter som producenterna kommer att ha – även med den reglering som nu sker av Norrlandsstödet – men jag hoppas verkligen att man då också ser till att, under den tid som utredningen pågår, följa vad vi har skrivit på s. 18 i betänkandet, nämligen:

”I avbidan på resultatet av en sådan översyn bör, som också framhållits i propositionen, justering av prisstödet kunna ske under treårsperioden så att dess syfte upprätthålls om produktionskostnaderna utvecklas på ett ogynnsamt sätt.”

Det är utomordentligt angeläget att det också ses till att det nu sker en justering för varje år, eftersom produktionskostnaden självfallet kommer att öka med den utveckling vi har f. n.

Det är troligt att man i en ny utredning måste pröva nya medel. Med de

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Onsdagen den
4 juni 1980

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

utomordentligt höga investeringskostnader som vi i dag har t. ex. när det gäller att bygga nya stallar för mjölkproduktionen torde det knappast vara möjligt att kompensera dessa kostnader genom ett höjt mjölkpris. Man måste här finna andra vägar.

Vi har områden i Norrland som är goda jordbruksområden men som, på grund av det utpräglade småbruk som har bedrivits där, är synnerligen starkt splittrade. Där måste man göra ordentliga ingrepp på olika sätt för att kunna ge förutsättningar för ett så rationellt jordbruk som det över huvud taget är möjligt att få. De ingreppen kostar stora pengar, och här måste man försöka biträda på olika sätt för att om möjligt kunna hålla produktionskostnaden på en sådan nivå att producenterna kan få ut en rimlig ekonomisk ersättning för de arbetsinsatser som de gör.

Grethe Lundblad förklarade att den kostnadspost för jordbruket som vi nu behandlar är en utomordentligt dyr sådan. Det är möjligt att man kan se det så. Vi har under många år haft en sådan situation i landet att konsumenterna, vilken ekonomisk standard de än har haft, inte har haft råd att betala livsmedlen med det pris som produktionskostnaderna egentligen skulle medföra. Och när man nu har infört ett system med subventioner till jordbruket är det rätt självklart att anslagen blivit stora när samhället skall ta en så betydande andel av kostnaderna.

När det gäller fördelningen av de här livsmedelssubventionerna skall jag inte gå in i detalj i någon större utsträckning. Låt mig bara säga: Professorer finns det av olika slag i det här landet, och professorer som använder sin ställning och sin titel för att informera människor på det mest osakliga sätt får vi gång efter annan exempel på. Men nog torde det höra till ovanligheterna att man så djupt kränker en yrkesgrupp som man faktiskt gör i det uttalande Grethe Lundblad här har refererat: att Sveriges bönder ger oss skräpmat.

Jag tror att vi i det här landet har en livsmedelsproduktion som vi med fullt fog kan känna oss stolta över. Vad som är betecknande för vårt land i det här avseendet är att vi ställer utomordentligt starka krav på de livsmedel som produceras inom landet, men vi är inte benägna att ställa lika starka krav på de produkter som kommer utifrån.

Herr talman! Jag skall nöja mig med det sagda. Jag vill bara understryka angelägenheten av att den utredning som nu förebådas om Norrlandstillägget så snabbt som möjligt gör sitt arbete men att man också, under den tid som arbetet tar, ser till att man har ett Norrlandsstöd till jordbruket som uppfyller den målsättning man haft för detsamma, nämligen att ge jordbrukare i olika delar av landet ungefär samma ekonomiska förutsättningar att arbeta.

SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Inte heller Filip Johansson lyssnade tydligen på mitt anförande. Annars hade han ju inte haft anledning att säga att de här ungdomarna, som är särskilt svårt utsatta, skulle behöva vara besvikna på hur vi resonerar inom socialdemokratin, eftersom jag med full tydlighet markerade att vi är medvetna om att det finns unga nyetablerade jordbrukare som har det särskilt svårt. Vi har också i utskottet skrivit oss samman om

nödvändigheten av åtgärder som i första hand kan vara till dessa ungdomars hjälp.

Sedan torde också Filip Johansson veta att mycket av det Norrlandsstöd som utgått till jordbruket tillkom under den socialdemokratiska regeringens tid. Dessutom vet Filip Johansson att de motioner, som bl. a. bildar underlag för utskottets skrivning när det gäller översynen av stödet till norra Sverige, kommer från socialdemokratiskt håll. Vi har alltså också i utskottet kunnat enas om att den här översynen är angelägen och nödvändig.

Jag tror inte att Filip Johansson skall behöva åka hem och säga att socialdemokraterna inte har skött sig när det gäller jordbruket i norra Sverige. Men det är kanske så att under den ekonomiska politik som förts av de borgerliga regeringarna har det blivit betydligt bekymmersammare för många av de norrländska jordbrukarna.

GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Filip Johansson ondgjorde sig över att det var många som ville tillvita jordbrukarna olika saker. Jag tycker att jag alldeles för ofta hör sådana uttalanden. Det är ofta så att all information om ekonomiska realiteter kring jordbrukarnas förhållanden, som inte passar in i den bild av ekonomiskt trångmål, av mycket mer slitsamt arbete än andra grupper har, som jordbruksorganisationerna ständigt manar fram, tas emot på ett mycket ovänligt sätt. Man försöker framställa den som kommit med olika ekonomiska fakta, vilka det verkligen finns underlag för, såsom både dum och oförstående.

Jag tycker det är väldigt ledsamt att vi alltid skall ha den debatten. Om det är så att man framlägger olika ekonomiska fakta i en debatt skall man också bli mottagen med respekt, tycker jag. Naturligtvis skall både jordbrukare och konsumenter lyssna på varandra, och det sker också ofta när vi förhandlar. Men det är som om man, när man kommer utanför förhandlingslokalen, plötsligt använder en helt annan ton, kanske för att göra ett visst intryck på sina yrkesbröder och yrkessysstrar. Men jag tycker det är ett felaktigt tillvägagångssätt när det gäller att skapa ett bättre förhållande mellan konsumenter och producenter – det som man nu talar sig varm för. Om man verkligen vill ha ett bättre förhållande mellan konsumenter och producenter måste de båda grupperna lyssna bättre på varandra, och man får inte alltid försöka tillbakavisa ekonomiska fakta som det finns underlag för.

FILIP JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det är bra att vi lyssnar på varandra. Men om vi plockar fram ekonomiska fakta, Svante Lundkvist och Grethe Lundblad, finner vi att det är inte bara några nystartande jordbrukare som har ett dåligt ekonomiskt utbyte av sitt jordbruk i dag.

Det finns praktiskt taget inget område i hela landet som i de resultatanalyser som är gjorda kan uppvisa en positiv ekonomisk förräntning; tvärtom är förräntningen negativ i hela landet. Mot den bakgrunden kan det definitivt

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

Onsdagen den
4 juni 1980

*Reglering av pris-
erna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

inte vara på det sättet att bara några få nyetablerade jordbrukare har dålig ekonomi.

Svante Lundkvist ville notera att Norrlandsstödet tillkom under den socialdemokratiska regeringens tid. Ja, jag känner också till att det är mycket länge sedan det tillkom, men det stödet förändrades inte alls under många år – inte förrän 1970, då jordbruket, framför allt i de norra delarna av landet, befann sig i en sådan ekonomisk situation att det var fråga om huruvida det skulle upphöra totalt eller inte. Då fick vi ett förbättrat jordbruksstöd till Norrland, men det var en förbättring som inte möjliggjorde de årliga förändringar som borde ha vidtagits.

Nu vill Svante Lundkvist göra gällande att det är den nu sittande regeringen som har misskött sin jordbrukspolitik så att jordbrukarna kommit på efterkälken. Men varför i all sin dar för man då i andra sammanhang det resonemanget att den nuvarande regeringen har gett jordbrukarna så stora ekonomiska favörer, vilket man ju också vill hävda?

SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Vi har talat om de särskilda bekymren – som vi tycks ha varit överens om – för de nyetablerade jordbrukarna.

De ekonomiska problem i övrigt som vi har i det här samhället i dag drabbar ju alla kategorier – också andra företagare och löntagarna har fått ta konsekvenserna av den ekonomiska politik som har förts av den borgerliga regeringen. Konsekvenserna av denna ekonomiska politik får vi därför försöka hitta möjligheter att bära tillsammans. Det är i det sammanhanget angeläget att vi kan uppleva känslan av att vi alla solidariskt försöker dela bördorna och i första hand försöker skydda dem som är sämst ställda. – Det är i varje fall så vi socialdemokrater ser det.

FILIP JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Det är helt riktigt, Svante Lundkvist, att vi skall gemensamt bära bördorna av en ekonomisk kris som har drabbat inte bara vårt land utan hela västvärlden. Men mot den bakgrunden tycker jag inte att det är riktigt att utpeka en viss grupp som om den hade fått några speciella favörer. Sådana diskussionsinlägg borde vi ha sluppit i den här debatten, och med en utskottsskrivning som är i så stor utsträckning samstämmig borde det ha varit onödigt med sådana inlägg.

Tredje vice talmannen anmälde att Svante Lundkvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

På förslag av tredje vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

§ 10 Anmälades och bordlades

Utrikesutskottets betänkande

1979/80:29 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Utbildningsutskottets betänkanden

1979/80:36 med anledning av propositionen 1979/80:158 om ändringar i reglerna för tillträde till högskoleutbildning jämte motioner
1979/80:37 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Nr 163

Onsdagen den
4 juni 1980

Trafikutskottets betänkande

1979/80:26 med anledning av propositionen 1979/80:166 om sjöfartspolitiken m. m. jämte motioner

Näringsutskottets betänkanden

1979/80:74 med anledning av förnyad behandling av propositionen 1979/80:100 i vad avser anslag till konsumentverket jämte motioner
1979/80:75 med anledning av förnyad behandling av propositionen 1979/80:114 om verksamheten vid allmänna reklamationsnämnden jämte motioner.

§ 11 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppförs dels näringsutskottets betänkande 69 främst bland två gånger bordlagda ärenden, dels utbildningsutskottets betänkande 36 – som i dag bordläggs första gången – sist.

§ 12 Kammaren ätskildes kl. 23.54.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert